

Des del moment que es va constituir Unió Democràtica, amb la base del programa que havíem elaborat, jo vaig ser anomenat Secretari General per la Assemblea General dels primers militans Va haver-se de fer una primera selecció per veure qui era que governaria Unió Democràtica. Naturalment el grup iniciador varem entrar tots desseguida als òrgans directius, però això quedava compensat amb la presència d'en Vila i Abadal que venia d'Acció Catalana, en Moragas, que també venia d'Acció Catalana. Fonamentalment varen ser els tradicionalistes i els d'Acció Catalana els que varen formar el primer contingent de Govern.

Cal dir que tinc un record d'aquesta època com una cosa extraordinària....la quantitat de gent que va venir amb nosaltres, la quantitat de mitings que varem haver de fer....com la gent responia davant d'una cosa nova....sobretot perquè hi havia molta gent que estava perduda entre la Lliga i Acció Catalana...potser perquè representàvem sense dir-nos, una ètica purament cristiana...això atreïa una colla de gent que fins aquell moment no havia tingut un partit que representés la seva visió del món...jo dic això addue per la juvenalla, fills dels grans industrials, que en el primer moment ens va venir amb tota bona fe i bona voluntat...va ser després, quan nosaltres no varem volguer anar amb la Lliga que la coacció dels pares va fer que abandonessin.

Jo, què vaig fer en aquell moment?...Fer marxar la màquina.

Unió Democràtica no va existir fins després de les constituyents...a les Constituyents en Carrasco va sortir elegit per Acció Catalana junt amb els grups d'esquerra. Per les eleccions al Parlament català que varen venir immediatament després, jo, entant que Secretari General, vaig negociar tota l'operació perquè la Lliga suprimís la seva candidatura en un dels districtes on ja sabia que no tindria la majoria...ens va cedir tres llocs: Un per en Rocaoball que no va sortir, l'altre....que no m'encordo i el tercer en Romeva..Cal dir que varem tenir una gran ajuda: L'Anguera de Soja que en aquella època era president del Tribunal Suprem de Catalunya....Va vigilar d'una manera extrema que en els ~~mitjans~~ nostres diputats no els hi passés res. En un districte de Granollers, on es presentava en Romeva hi va haver-hi una tensió i l'Anguera de Soja va decretar l'anul·lació. En la segona volta tothom va votar per en Romeva....Tota aquesta campanya d'acció política que implica tota una colla de mitings, relacions etc...jo vaig ser el que ho vaig portar....Després va venir el moment que va arribar en Carrasco amb tot un grup d'amics vinguent d'Acció Catalana. Llavors varem tenir una Assemblea General perquè l'entrada d'en Carrasco era una cosa important...era encara diputat constituyente a Madrid...Tenia un prestigi considerable. Es en aquí que es discuteix si les minories tan petites com la nostra poden tenir una influència....jo crec que sí, perquè en Carrasco era soli es va imposar. En el moment d'arribar en Carrasco, llavors es va posar el problema en aquest moment es va decidir que com que erem tres en el Comitè de Govern que procedim del tradicionalisme, un de nosaltres havia de deixar la plaça i havia d'entrar-hi un del grup d'en Carrasco....Ningú estava gaire disposat a deixar el seu lloc....Al final varem quedar cara a cara en Vila d'Abadal i jo, el president i el Secretari General....Jo vaig considerar que en Vila d'Abadal era molt més important que jo en tots els aspectes, que era molt més representatiu que jo i que no hi havia en el grup d'en Carrasco una personalitat tan forta com la seva...o sigui que vaig dimitir...en el meu lloc va entrar en Cassassas, un xicot molt conegut quan estava a Acció Catalana advocat... De manera que vaig estar dos anys com a Secretari General, del 31 al 33, al 33 vaig dimitir i vaig recuperar la plaça el 19 de Juliol del 36 perquè en Cassassas va desaparèixer i els meus companys per telèfon em varen demanar que em tornés

La llei de contactes de Comreu vista des d'aquí la veig netament capitalista Erem molt conservadors nosaltres.... Unió Democràtica era un partit molt conservador en relació a la meua evolució.... Perque veieu una mica la meua línia actual en aquest senti, jo feria una esmena a L'Internacional.... Això que diu "La terra pel que la treballa" defensa un tipus de propietat privada, un tipus de propietat sobre la terra cosa amb la qual no estic d'acord avui. No crec que la terra es pugui vendre o comprar, que l'error del capitalisme és aquest. No es pot subdividir la terra, no pot ser la propietat de l'home.... La Reforma Agraria que volia portar a terme la República respon molt més a aquesta idea meua actual.... Jo vaig intervenir en "La Comisión Nacional del Trigo".... Al pges se li donava l'explotació però no la propietat de la terra, és a dir que si les condicions canviaven se li podia retirar la terra. És deia que era una injustícia perque després de generacions de passar per la terra si adquireix un dret.... no se, en tot cas la Reforma Agraria a Castella va donar com a resultat, que mai s'havia pogut a Espanya de cobrir totes les necessitats de blat i a l'any 36, al moment que els militars es varen sublevar hi havien dos collites amagatzamades, la collita de l'any precedent, integra, i la que s'estava collint. .. Això és una cosa que va resoldre la República i que en franco encara no ha resolt... La república havia resolt tot el problema de la fam a Espanya, hi havia prou blat per alimentar a tothom....

La terra te de ser propietat del conjunt de ls ciutadans, i no es pot alienar....

Eduard.- Això en quant a l'agricultura i a la ramaderia, i en quant a l'industria i a la banca?

Josep M.- Perque no es pot fer la mateixa cosa? Es una segona etapa.... Es interessant veure com s'han començat a Xina.... En aquí tenim d'arreglar coses que han estat mal començades....

Si vingues ara a Barcelona, jo no podria ser de l'Unió Democràtica de Catalunya, jo tindria d'anar molt més enllà....No podria prescindir com prescindim tots nosaltres del problema que representa una manobra de la que tenim necessitat i que per tan ve de fora ...és el mateix problema que tenen els francesos...hi han coses que nosaltres catalans, no farem mai, que tindran de ser els altres que ho facin....i en la nostre època no és possible de pensar que es tenen de tenir esclaus... com els teniem llavors....~~tenien esclaus i els altres~~
~~del món i els altres~~
...el màxim que jo havia fet en aquella època, en el barri de les Corts, on hi havia la fàbrica del vidre i ens venia la canalla martiritzada de tot el cos....el màxim que vaig fer va ser crear dos conferències de Sant Vicenç de Paul . Una és deia Nostre Senyora de Montserrat i l'altre Sant Jordi..!!! ..i era tot per murcianos...!!! això va ser el màxim que vaig fer pels "altres", perquè els altres, eren els altres, no eren els nostres...

Jo penso que la responsabilitat del món és de mirar amb responsabilitat ~~el~~ ^{amb l'home} mon, de tots els homes que tenen, que disposen i que abusen... és te de suprimir aquest abus col·lectiu per fer-ne beneficiar al més gran nombre....a casa nostre no se com ho farem , jo ja no hi seré quan ho fareu vosaltres...em penso que si que ho fareu un dia o altre...

Fi de la
1ª part

Jo tinc tres períodes en la meua vida: Trenta ^{any} anys a Barcelona, trenta ^{any} anys a París i un interregne de tres anys de Guerra Civil a Espanya. Aquest és un esquema ben clar de la meua vida. L'interregne és una cosa ben diferent de tot el que m'ha passat abans i després, dins del qual hi ha tota una serie de diguem-ne, valors...
 Eduard.- Què va passar el 18 de Juliol?

Josep M^a.- Els militars es varen sublevar...ens varem trobar Barcelona ocupada en els punts estratègics, l'artilleria de montanya havia pujat la Via Layetana i estava situada ~~en la~~ ^{en la} ~~cruc~~ ^{cruc} de la creu de tensions, havia ocupat la Plaça Urquinaona que també era un lloc de passatge i havia intentat ocupar el Port que havia sigut pres pels anarco-sindicalistes desseguida. En aquell moment no hi havia res més que el Sindicat Unic a tot arreu... Precissament... No oblideu que en el mes de Juliol a França ja hi havien hagut les eleccions del Front Popular... i a Espanya, al conjunt dels països es pensava que a Catalunya seria una mica Front Popular com a França... que no passarien les coses que se sentia a que anaven a venir per tot arreu, que ja comensaven... Ja hi havien hagut els incendis a Malaga... i la gent venien cap a Barcelona perquè Barcelona semblava que havia de ser una cosa a part... i si no hi hagués hagut la força enorme que tenien els anarco-sindicalistes, cosa que no hauria perquè tingut de ser greu en condicions normals, però li greu de la força que tenien estava en que la FAI estava intervenguda per en Canaris, cap de l'Estat Major Alemany, potser les coses no haurien passar com va passar però la FAI tenia el maxm interès en guanyar la partida també a Barcelona... crear un Front interior a benefici d'Alemanya... Aquests punts que ningú ha estudiat a fons i que jo per casualitat he descobert donant tota la perspectiva d'aquell moment a Catalunya i donen també una forma d'accusació que jo ja no puc estar-me ara de reservar-la, contra en Companys i una colla de gent... No és possible, que en Companys, advocat del Sindicat Unic, no conagués a les persones que hi havien al capdemunt de la FAI, les persones que varen imposar al Govern de la Generalitat l'entrada dels anarco-sindicalistes al govern i l'anul·lació del Decret de Mobilització General, perquè l'ambient a Barcelona en aquell moment era de mobilització total... Si Catalunya s'hagués mobilitzat en aquell moment, hagués arribat fins al Nord sense cap dificultat perquè en Franco no estava preparat... però va ser això, aquesta coalició que s'havia establert entre l'anarco-sindicalisme (sense ni molts d'ells sapiguer-ho) amb el contra espionatge alemany... el Decret va caure com una llosa sobre Catalunya..... En aquell moment, nosaltres i tota Espanya, teniem la sensació de que les coses ~~passarien d'una altra manera~~, a Catalunya no passarien de la mateixa manera...

Imma.- I vostè, en aquell moment, sense sapiguer tot això de l'espionatge alemany, com els va interpretar aquests fets?

Josep M^a.- Jo., molt malament, és en aquest moment, que ja instal·lat de nou en el meu càrreg de Secretari General d'Unió Democràtica, vaig acompanyar a n'en Romeva a votar contra el Govern de la Generalitat perquè estava constituït per elements anarco-sindicalistes que mai havien acceptat ja en la teoria d'intervenir en cap forma de Govern... Aquest va ser el principal argument... aquests elements introduïts en el Govern i que adames volien sempre IMPOSAR-se desbirtuaven el seu caracter democràtic. To t el poble estava disposat a anar a defensar Catalunya, a incorporar-se.... La creació d'un Exèrcit Popular que no tenia cap consistència... val la pena tenir el discurs d'en Romeva...

Eduard.- Quin ambient és respirava el 19 de Juliol?

cap acte heroic eh? uns camions que passaven per la continuació del Carrer Balmes cap a l'Avinguda del Tibidabo varen arrencar unes pedres del Carrò sense asfaltar i em varen ferir el peu al sortir disparades... en recordo que anava amb Mossen Sana bra am el que m'acabava de barallar, perquè encara que anava vestit de paisà tenia una por horrible de tots aquests camions que anaven carregats de gent de la FAI i cada vegada que en veia algun aixacava el puny... ens varem barallar molt... Lo del peu ès va curar desseguida però els primers dies vaig haver de fer tota la feina de telèfon... Un dia em varen trocar que a la Jefatura de Policia hi havia una nena que havia detingut un Comitè amb el seu pare, propietari de Moyà i el seu germà i que havien deixat abandonada allà... em varen trocar perquè l'anès a buscar... jo hi vaig anar i la vaig portar a casa. La nena tot el dia anava d'aquí cap allà per tenir notícies del seu pare... Aquells dies, tots els que havien jutjat els havien condemnat a mort... el Govern de la Generalitat va volguer posar una mica d'ordre a aquesta situació i va crear els Tribunals Populars, sota la presidència d'un magistrat a l'Audiència de Barcelona... Jo anava seguint per telèfon els judicis i el primer dia de funcionament d'aquests tribunals, tots condemnats a mort... el segon dia, tots condemnats a mort... jo estava desesperat... al vespre, quan aquesta nena va arribar em va dir que el seu pare i el seu germà passaven davant del Tribunal demà... Bè, jo vaig anar a l'audiència, perquè els coneixia i encara que no tenia esperança de conseguir res al menys podia actuar com a testimoni... Cossejant més o menys m'em vaig anar fins a l'Audiència i en els passadissos vaig buscar a veure si trobava algun advocat... en vaig trobar un de jove, del POUM... ès aixís que jo vaig ser testimoni de descàrreg el tercer dia dels tribunals populars a Barcelona, en el procés d'aquest propietari de Moyà. El tribunal estava presidit per un Magistrat que ès de Perez, que era petit, petit, petit... al mitg d'aquesta cantitat de galifardeus que representaven al PSUC a l'ER al PSOE, a la FAI al POUM etc... el fiscal era del Poum Tothom tenia la seva pistola a sobre la taula... El president, s'aixeca, i amb accés castellà diu: " El company Fiscal, te testimonis?

- Si, aquells companys d'allà baix....

~~Algunos de ellos~~

-Suposo que no hi a defensa...?

I surt el xicot del que he parlat abans i diu:

- Si senyor president, jo serè la defensa !

- Estas segur...?

- Molt poc segur... però soc el defensor....

- Be, be, be... suposo que no tens testimonis...?

- Si, senyor president, aquest senyor(I em va senyalar a mi)

Gran rebunbori a la sala....

Els testimonis del Fiscal varen passar rapidament perquè volien saber a veure què deia jo... i bueno, duren una hora ben be, tots els partits polítics representats en allà varen fer el procés a Unió Democràtica.... Quina era la posició etc.... fins al moment que el Senyor Perez va creure preferible suspendre per uns moments el Judici. Es varen arreglar moltes coses en la suspensió de l'Audiència perquè els de l'Esquerra ès varen venir a posar a la meua disposició... etc... Quan varem tornar a la sala li vaig dir al president:

- Em penso que tot el que volieu saber sobre Unió Democràtica ja ho sabeu, no? Jo soc aquí com a testimoni de descàrreg d'aquests senyors que esteu jutjant... potser que anem per feina no?

- Te rao, te rao, te rao... Que te a dir...?

- He lleixit l'acusació que porteu que prteu contra el pare, contra el company, em

penso que és ridícula i idiota d'haver fet el que ha fet de posar el nom de Macià, Companys, Alcalà Zamora i Azaña en els seus gossos...és una bestiesa....em penso que no és una cosa perquè la gent sigui condemnada a mort...Jo, lo que tinc de dir, és que en el moment de la discussió de la llei de contractes de Contrreu, ell, que és propietari, ens va demanar a nialtres, gent d'Unió Democràtica, de venir a exposar en els seus mitgers què era lo que nosaltres defensàvem, que com sabeu era la repartició de la terra...em penso que és una cosa que val la pena de dir en aquests moments...el seu gest de fer comprendre un dret que nosaltres propugnàvem i que anava contra el seu dret és un gest de ciutadà concient de les coses que passen al seu entorn....

Fiscal

! Be, jo mantinc la pena de mort de totes maneres, no em convensi del noi, què tens de dir-ne?

-Del noi?...Quina edat té?

- Disset anys...

- Crec que a disset anys, no hi ha ningú que tingui una responsabilitat política....

- Cony!!! Te raó...Rectifico! Demano: La pena de mort pel pare i els treballs forçats pel xicot, aixís apendrà....

Va ser el primer que no era condemnat a mort...l'endemà hi havien advocats i testimonis per tothom....

Eduard.- I al pare, el van executar?

Josep M^a.- Pel pare, a la tarda mateix, jo vaig obtenir d'en companys la commutació de pena, però els grups de Moyà el varen anar a buscar a la nit a Montjuich i el varen arrencar de les mans dels centinelles i a la sortida el varen fusellar...el noi encara viu....

Imma.- Els representants dels partits eren advocats?

Josep M^a.- No!! Si hi havien cinc o sis tribunals que jutjaven un a darrera l'altre..

Josep M^a.-- No havia parlat del Sillon? Al mateix temps que Dom Sturzo creava a Italia el Partit Popular, ~~Marsaguet~~ ^{Marc Segner} va crear a Fraga el Sillon, de caracter confessional que li va valguè immediatament un cop de crossa com una casa de la part del V. tica. ~~Marsaguet~~ va crear llavors "La Jeune République", netament anti-capitalista. La gent del Sillon que no varen volguer formar part d'aquest partit mès s'avançat, van crear la Democràcia Cristiana, que era una cosa mès burgesa.

Imma.-- Unió Democràtica va tenir alguna relació amb en ~~Marsaguet~~?

Jeune République religieuse

Josep M^a.-- Si, Unió Democràtica en el moment de crear-se va estar en contacte amb la Jeune République...haviem seguit la cosa del Sillon amb molt interès...en aquella època el jove leader de la Jeune République era en Maurice Shumman, amb qui vaig tenir molt contacte després...Quan vaig arribar a Paris acabada la guerra en Maurice Shumman i la Jeune République varen organitzar un acte d'acollida. En tot moment, nosaltres varem evitar la supeditació directe a l'església....

Imma.-- Comencem amb la guerra Civil?

Edua d.-- Ja està començada....

Josep M^a.-- A on erem?

Eduard.--Al primer dia.....

Josep M^a.-- Des del primer dia de la guerra vaig veure la gran necessitat d'organitzar-se perquè ès veia clar que estàvem en un període revolucionari important i no hi havia vires articulats....S'havia dominat la Sublevació Militar....Immediatament varem anar a buscar a n'en Cassasses, Secretari general d'Unió Democràtica, i com que no s'el va trobar ès va soposar que per una raó o altre havia desesperescut, en Vilà d'Abadal i en Carrasco em varen demenar de pendre jo el Secretariat d'Unió Democràtica perquè no ès podia perdre el temps....a primera gestió que varem fer tots tres ès anar a la Generalitat a veure a n'en Companys per veure que passava amb la dispersió total de les forces reals de que disposava directament el Govern de la Generalitat, per etxemple la Guardia Civil que ès va posar en un primer moment del costat del Govern va ssar completament desfeta pels anarco-sindicalistes....la Guardia Civil desfeta com a mínim en un primer moment no servia per res....en Companys ens va contestar:" Jo no hi puc res, perquè jo també soc revolucionari....conto amb la vostra col.laboració però...." En Carrasco ès va posar desseguida a la seva disposició per la qüestió de finances...ès a dir, que Unió Democràtica va intervenir desseguida per ajudar a resoldre els problemes....La cosa mès urgent, per a mi era salvà la gent que estaven perseguits, els capellans per etxemple...les monges....es una cosa que jo desmentirè a tots aquests llibres publicats sobre la guerra Civil: No crec que duran la Guerra Civil ès matès. CAB monja, no crec que s'en matès cap. Es una cosa que jo que em vaig dedicar a salvar aquest tipus de gent cal que digui....i el Senyor Lerroux que ès el que havia dit : "Levantad el velo de las novicias...." estava a l'altre cantó de barricada....En el 37, hi havia a Barcelona 2.000 Germanes de la Caritat que s'havien anat concentrant, concentrant, concentrant, i a Barcelona no els hi passava res....Aquesta va ser una de les raons per les quals jo vaig proposar en el Ministre de la Governació amb l'acord del Govern de que jo sortís i em reunís amb els caps de les ordres religioses espanyoles a Marsella per veure com podiem fer un intercanvi de personal...religiosos per dones i canalla de republicans que sense poguerhi fer res s'havien quedat i estaven en males condicions a l'altre cantó....Aixís ès que de Germanes de la Caritat solsament a Barcelona n'hi havien 2000.

Imma.-- Va anar be la gestió?

Josep M^a.-- No del tot perquè poc després va haver-hi una crisi en el govern i varen saltar els bascos que eren els que s'en en cuidaven.....

En Garrasco va col.laborar immediatament amb el Govern per les qüestions econòmiques. Ell va ser un dels homes que va portar a terme tot aquest canvi collectivista de l'indústria de les fàbriques, el control financer i l'estructuració general de l'economia. La collectivització va ser una cosa immediata, va ser una de les primeres mesures revolucionaries al marge del Govern i que aquest no s'ha de confirmar.

Del cantó de Gràcia, tota la gent, especialment religiosa que no sabia on anar a parar venia a casa....durant els primers dies vaig intentar evitar que s'incendiés el Convent de la Providència, on en els primers moments vaig crear un hospital de sang....les monges de la Providència varen venir a parar totes a casa...les varem anar a buscar totes a poca poc fins que no varen quedar més que la Superiora, la seva Secretària i la última de totes, Francesca. Francesca, no havia estat encara lloc més que al Convent des de l'edat de 14 anys...Vaig intentar salvar el Convent...vaig fer buidar totes les celdes per instal·lar-hi llits de l'Hospital de sang....la meua germana s'en va cuidar. Tenia 16 anys llavors...amb això la meua mare va ser molt valenta...no hi havia res que no es pogués fer en aquell moment....

Vaig discutir llargament amb el comitè de la FAI de Gràcia però no hi va haver res a fer....Una cosa que cal remarcar és que malgrat que sabien que era catòlica, que tenien monges amagades a casa i tot això, pel fet de que era Secretària General d'Unió Democràtica de Catalunya ~~mantenia~~ em tenien un gran respecte...i tots els del Comitè eren castellans. Tots els revolucionaris varen tenir sempre un respecte considerable a l'Unió Democràtica i a la seva gent....probablement perquè havíem votat la Llei de Contractes de Treball etc....Per ells nosaltres erem els altres, que no erem de dretes...erem els que no erem burgesos com la Lliga...

Imma.- En aquests primers dies de tanta desorganització, quin paper jugava el govern? Governava?

José M.- D'una manera molt limitada...Intentava governar...La Concilleria de la Governació existia...Tot anava molt embolicat...Cada vegada que sortia una cosa nova el Govern intentava ficar-hi la mà i donar-hi una estructura d'intervenció governamental. Cada vegada que el Govern es ficava dins d'una cosa nova, d'aquesta cosa sortien noves forces per escapar del control del Govern i així es formava un cercle sense sortida....

Imma.- Les monges....doncs vaig impedir durant dos dies de que cremessin al convent però al tercer dia, al arribar el mitjà dia a casa, em trobo a la Superiora que em diu: - Mira, José M., ja està fet....

I la Secretària, que encara no s'en havia adonat diu:

- Ai! ja l'han cremat!!!! i la màquina d'escriure que encara no havíem acabat de pagar....Aquells primers dies la vida anava molt depressa....El temps de Revolució és fantàstic.....

....En aquells moments a casa erem 40!!! Allò semblava una agència de turisme....Buscant la família dels uns i dels altres...sobretot monges....Un dels primers dies vaig anar a acompanyar al meu germà Ignasi a l'estació de França a acompanyar una monja de la Providència que tenia la família a València....sortosament que hi vaig anar perquè la varen voler fer despullar....

Imma.- Però anava vestida de monja?

José M.- No, anava vestida normal...la feina que varem tenir per donar-li vestit a totes...la veritat que sense hàbits i tot és veis de lluny que eren monges....Doncs el Comitè de l'estació de França volia que es despullés. Jo els hi vaig preguntar si tenien una noia..en efecte, varen trobar la noia i la monja en qüestió es va despullar.

i li varen mirar a veure si s'en enduia joies etc...no portava res....Això és va repetir una serie de vegades i mai va passar a ningú res....

Em penso que tota la meua activitat d'aquells moments, la deo a la meua mare, perquè com tota mare, en aquell temps tenia por pels seus fills, però tot i amb això, ni un moment va aturar res de lo més arriscat que vaig fer, al contrari...Un dels records més permanents d'aquell temps és l'escena de cada matí amb cada un de nosaltres:

- Bé mamà, fins aquest vespre...

I ella somrient:

- Fins aquest vespre...o allà dalt....

De totes maneres confiava que ens salvariem tots gràcies aquell ratretet d'aquell nen francès que ella volia beatificar, bè, no beatificar, sinó que li havia n dit que feia molts miracles i volia que fés també el nostre... *El va fer el piset Omit*

Preparació! Erem llavors no gaudim vivint a casa, q'hi havia. Volia dir que un dia de tots els grups polítics, tot i que els varen carregar
En aquells moments la Federació de Joves Cristians va ser formidable....va ser d'ells

d'aquesta canalla dels que realment em vaig poder rafiar.... molts varen ser realment martirs, sense cap dubte...ja us en parlaré d'ell més endavant...ni ha un que jo m'el estimava molt, que era Secretari de la Joventut d'Unió Democràtica de Catalunya. No era de Barcelona, era d'un poble de Tarragona, de Falset em sembla, i que varen fosellar...no perquè la juvenalla de la FAI del poble volgués fosellar-lo sinó perquè els hi va venir l'ordre de la part del Comitè de Tarragona....Els seus amics li varen suplicar de que s'en anés però ell vadir que no....havia salvat en el rectò, en els vicaris etc....i no va volguer-sen anar:

- "Feu lo que creieu que tingueu de fer, si heu d'obeir obeiu, però jo no he fet res..

- Ja ho sabem que no has fet res....

Un dels que l'havien fosellat va estar en contacte amb mi indirectament...perquè va anar en el Front, i en el Front buscava un Capellà per confesar-se.... Va parlar amb un altre xicot de la Federació de Joves cristians que també estava en el Front....aquest xicot ens va telefonar demanant-nos com ho podia fer per convenir en aquell xicot de que no tenia necessitat, que si és penedia dels seus pecats no tenia necessitat de confesar-se. ~~Estava~~ Estava molt preocupat perquè deia que estava segur d que és moriria aquell dia....Com que no teniem prous capellans i en a les Unitats tothom en reclamava varem pensar que els xicots de la Federació de Joves Cristians que eren mobilitzats és podien comunicar amb nosaltres i potser els podríem ajudar d'una manera o altre...això va fer que em posés en contacte indirectament amb un d'aquests xicots que havia fosellat a l'Angel Marquès....Doncs per solucionar aquest problema d'aquest noi que com he dit tenia aquest nègut de morir en la batalla que s'estava preparant(i és va morir) s'em va ocorre una cosa:

- Ell vol descarregar-se la consciència, no? Doncs digali que tu ho transmetràs a un capellà...Escotal i potser això el deixarà tranquil.

En efecte aixís va ser...L'hi va explicar que va participar en el piquet d'execució del seu amic ~~existia~~ de Falset ...era un dels dirigents de la FAI dels seus poble....

En aquell temps erem practicament nosaltres sols els que teníem un valor d'oposició del Govern, dins del cuadro legal i democràtic....en el cas de la mobilització nosaltres varem jugar un paper important i finalment els nostres consells varen ser acceptats per en Companys, decretar la mobilització General.. Però el decret va durar 24 hores perquè els anarco-sindicalistes varen intervenir, varen exigir d'entrar en el Govern...

Imma.- Però això no era una contradicció dins de la seva ideologia?

Josep M.- Naturalment que era una contradicció....Si s'examina bè....Vist amb la perspectiva que us puc donar ara jo, és evident que nosaltres teníem en l'especifica de la FAI intervenció alemana, molt hàbil, ideologicament varen donar unes raons: " No una

mobilització general, perquè els burgesos també es mobilitzaran....un Exèrcit Popular no és un Exèrcit burgès, si estem en revolució tenim de fer l'Exèrcit Popular..." Això, la diguem-ne, bona gent de la FAI com els Durruti etc....que no tenien fons polític treballat, un varen veure clar, net, i tothom, tota la banda obrera va estar d'acord amb la no Mobilització....

Imma.- Sembla que a partir d'aquesta participació dels anarquistes al Govern va anar baixant o disminuint el seu poder i va anar puixant els dels comunistes no?

Josep M.- Va ser una evolució que va ser molt lenta, perquè va durar set mesos eh? Els comunistes no existien a Catalunya. El Partit Comunista Espanyol va fer tota l'operació d'agafar-nos a tots, incluits nosaltres demòcrates catalans, i convençens de que hi havia necessitat de la Mobilització General, que s'havia de combatre l'opressió del Govern, en el qual hi participaven els anarquistes....va enviar agents a Catalunya que varen mobilitzar no en el sentit comunista, sinó en el sentit de defensa cívica....hi va haver una gran manifestació en el Passeig de Gràcia....o sempre ho vaig comparar a quan tenia cinc anys amb la Solidaritat Catalana, perquè tothom hi va anar, perquè tot el poble català des del primer moment s'en havia adonat de que lo que calia era la mobilització general....Es al veure aquesta manifestació, que en Durruti que estava reclamant armes des de feia molt temps, des del Front i que no li acabaven d'arribar mai, es va donar compte de l'error que havia fet, perquè la Revolució no es feia de cap manera....no podia fer res, no podia ançar perquè no tenia reserves...El Front estava constituït pels anarco-sindicalistes en el Nord, fins a la Frontera, i en el Sur hi havia les forces d'Esquerra, que tenien dos o tres Regiments molt poca cosa....Es després del 10 de Maig del 37, o sigui deu mesos després del 18 de Juliol que es va fer el canvi i la mobilització General....Nosaltres, amb l'Esquerra havíem demanat al Govern de que ens deixés fer una Unitat per anar a atrevessar el Front d'Aragó i ajuntant-se amb el Front del Nord, apoyant-se amb els Pirineus. però no ens ho varen deixar fer....Després he comprès que en la específica de la FAI hi havia gent que no volia que es toqués aquest statu quo....que es tenia de permetre a n'en Franco de liquidar tot el Nord per poder-se enfrontar amb els altres cantons....encara Catalunya va resistir enormement....Parlant d'una cosa i d'un altre ens en hem anat més enllà dels primers moments....

La intensitat d'aquells primers moments va ser considerable.....

Eduard.- Quin va ser el paper d'Unió Democràtica al llarg de tota la guerra?

Josep M^a.- Tot el que jo vaig poder fer ho vaig fer perquè era Secretari General d'Unió Democràtica...totes les coses, tots els contactes....per exemple, totes les qüestions religioses passaven per nosaltres, pràcticament per mi....

Per la fatalitat natural de la forma en que es varen presentar les coses, nosaltres que no havíem volgut ser marcats des d'un punt de vista religiós, ho varem fer en aquell moment per defensar la llibertat...~~llibertat~~ No crec que Unió Democràtica, al menys a la meua època, haguem fet mai política de ~~clars~~, mai, erem molt clars, però en aquell moment ho varem accentuar, era net i clar lo que deíem, i la oposició és lo que pot fer amb més eficàcia, és així que ella governa...està disponible per fer anar per bon camí les coses que es presenten, combatre si és possible i buscar la fórmula més suau per arribar a un punt de convergència....de la mateixa manera que en vaig oposar absolutament a obrir esglésies, i els dos Governos em varen respectar, perquè les esglésies havien estat profanades, no vaig parar fins que vaig obtenir que tinguéssim realment la llibertat de cultes.

Eduard.- Això també va ser un trofeu polític d'Unió Democràtica?

Josep M^a.-Garantir la llibertat de cultes de la part dels dos governs, el de la Generalitat i el de la República va ser una de les coses més importants que vaig aconseguir...

Eduard.- I la postura a l'oposició, d'Unió Democràtica, a què eradegut? A que no s'identificava amb el Govern i volia estar a l'Oposició dins del Règim.....?

Josep M^a.- Primer, erem un partit prou petit perquè ni el Govern tingués necessitat de nosaltres...una. Erem tan importants des del punt de vista ideològic com perquè el Govern no pogués passar sense nosaltres...dos. A més hi havia el fet de que la dreta havia desaparegut i hi havia d'haver algú que frenés els excessos del Govern, i nosaltres podíem frenar, perquè amb algunes coses estàvem més enllà de lo que de l'Esquerra i amb altres més ençà...~~També hi hauria hagut molta~~ ~~mentençona~~ Avui crec que no propugnaria la "nostra llei de Contractes de Conreu, jo faria que l'Estat Català fos propietari de totes les terres del país. Penso que la Propietat privada de la terra és una aberració injusta. Amb quin dret en apropiem de la terra? La terra és de tots els homes...Empenso que actualment vaig més enllà d'en Mao

Imma.- En aquest moment quina postura té Unió Democràtica davant del Decret de Col·lectivititzacions?

Josep M^a.-Nosaltres ens hi varem sumar desseguida. Ens hi varem sumar en el sentit d'aportar la col·laboració i de veure com es podia fer millor. En Romeva va presentar esmenes, que no varen ser acceptades...Hi varem col·laborar tots nosaltres...

Eduard.- Després una pregunta per contestar una mica a lo que deia aquell monjo, què Unió Democràtica no era un partit si no volia el poder...Què pretenia Unió Democràtica, pretenia el poder o pretenia un Estat Democràtic en el qual participar.....

Josep M^a.- Unió Democràtica tenia un programa general, que naturalment, com a tots els programes de partit prejutgen arribar a governar...Però, Unió Democràtica, com podíem soposar que arribariem a governar si treíem amb dificultat un diputat? Que nosaltres creguéssim que teníem raó és una cosa, perquè només teníem un diputat ens havíem de desesperar i quedant-se aturats? Es que tots els partits no han fet sempre transigències amb aquesta qüestió? Si som a l'oposició i som lluny de la possibilitat de governar, ^{perquè} no intentem governar a través d'aquesta oposició, entre al

Tres coses, cooperant amb les coses possibles...

Imma.- Ens interessaria saber quin era el programa polític d'unió Democràtica durant la guerra.

Josep M.- La veritat és que va ser una mica fet a mesura que les coses anaven succeint. No hi va haver una definició nova de programa, hi va haver una absoluta convicció de la nostra part de que nosaltres teníem que ser lleials al Govern de la Generalitat, passes el que passes. La nostre obligació cívica era la de continuar la nostre trajectòria que les altres organitzacions tan sindicals com polítiques d'esquerra varen respectar des del primer moment. Nosaltres erem "l'altre gent que no era de dreta".

Eduard.- quines relacions hi havia amb els altres grups d'esquerra, això és important.- Estàvem amb contacte permanent... La llei de contractes de Conreu, em penso que ja us ho vaig explicar l'altre dia, ens va servir molt per fixar la nostre personalitat política dins del quadre de Catalunya. Nosaltres no erem ni conservadors ni d'extrema esquerra, però molt més que aquesta en molts aspectes... nosaltres no erem socialistes com eren els de Madrid. No erem socialistes com... en Serra Moret mateix.... i jo me l'estimava molt a n'en Serra Moret... no limitàvem, donàvem la personalitat a cada individu i no podíem negligir quan es tractava de la massa.... es aquesta la posició

A part d'això, nosaltres varem col·laborar a totes les primeres manifestacions de establir una economia anarco sindicalista, si voleu... Haviem estudiat molt el problema anarco-sindicalista, perquè consideràvem una llàstima que tan en Pestània, com el Noi del Sucre, com tota aquesta gent no haguessin tingut més intel·lectuals al costat. Nosaltres catalans som mai impolissats cap a un cantó molt obrerista....perquè som burgesos perquè jo soc d'una família burgesa... Es molt difícil si no se's obria d'arribar a pensar a partir d'una gent que sofreix unes condicions contràries...malgrat això en Carrasco va fer un treball enorme en aquell moment per adaptar totes una sèrie de formes que sorgien de les empreses i tot això, per fer-les continuar treballar amb una finalitat clara que s'adaptés a la nova estructuració social que neixia en aquell moment. Amb totes les coses no se si s'ha perdut o algu se l'ha quedat però va ser un projecte pensat per en Carrasco. Els contactes que havíem pres amb el Consul anglès i frances anaven bé, semblava que podíem tirar endavant...era un projecte per fer continuar treballant les fàbriques de teixits a casa nostra, doncs els estocs s'anaven acumulant... Financerament no teníem gaires medis, la guerra ens reclamava molt més de lo que nosaltres disposàvem. En Carrasco va tenir la idea de transformar Catalunya en una espècie de port franc immens i obtenir per mitjà de França i Anglaterra, que Egipte ens envies cotó i que nosaltres el pagàrem amb productes manufacturats...era una idea fantàstica que havia anat molt endavant...Aquest projecte es va quedar encallat en el moment que en Carrasco va acceptar d'anar a representar Catalunya en el País Basc... Va ser en aquest moment, al anar cap al País Basc que el barco va ser empresonat pels franquistes, el varen agafar i el varen fossellar a Burgos...Al cap de poc temps venia la desfeta dels anarquistes a casa nostra i tot això s'en va anar a l'aigua....En tot cas era un projecte que corresponia a la realitat nostra d'aquell moment, el que vol dir que sempre els moments revolucionaris no són simplement revolucionaris, que s'arriben a elaborar coses que si bé no poden servir en aquell moment potser podran servir en altres

Des del punt de vista polític que puc dir?... que varem salvar molta gent....que estic segur que la gent d'Unió Democràtica no te ni una gota de sang als dits...que molta sang que encara circula a les venes de molta gent ho fa perquè nosaltres erem allà... Jo crec que nosaltres varem governar en aquell moment, i governant, varem evitar moltes coses, varem imposar moltes solucionsuna de les coses més importants per nosaltres en aquell moment, era que la llibertat de consciència no fos coaccionada per cap mitjà... Nosaltres no varem defensar l'Església catòlica, nosaltres varem defensar la llibertat de consciència....

Amb la V Columna hi varem topar-hi molt nosaltres pel fet de que defensàvem als catòlics i al catolicisme hi havien infiltracions de V Columna... Aquesta va ser la motivació de que com que ningú s'atrevia a tocar-me a mi ataquessin al meu germà i el condemnessin a mort....Tan ell com jo sabíem aquest perill i n'erem conscients... hi havia moments que no sabies qui era qui...Un dels llocs més perillosos i que era més fàcil la barreja de V Columna amb nosaltres, sense poguer-ho evitar, era un centre, diguem-ne de resistència pasiva dels catòlics a l'estang del Carrer de la Pallà.

La V Columna era una cosa que estava infiltrada i no es podia sapiguer exactament a on..... Jo tinc unes raons molt directes i personals per dir que estava molt infiltrada per tot arreu... Com va succeir a moltes famílies en aquell moment, en la meua va hi havia una clara subdivisió, la meua família personal, pares i germans, i la família del germà del meu pare... el meu oncle era completament centralista i de dretes... el meu cosí Carlos era Secretari General de Falange a Barcelona... Jo no vaig fer absolutament res, conscientment per treurels del bullit... El meu cosí em va venir a demanar que el deixes amagar a casa i li vaig dir que no...de totes maneres estava plena de monges i capellans i era culpa seva en últim terme... sino haguessin estat tan tranquils en el seu convent...Hi havia la meua cosina, una xicota molt eixerida...ella va trobar la manera d'infiltrar-se al Comitè de Control i d'obtenir passaports per tota la família...això en la època més difícil de Barcelona... en la època de la FAI.... la cosa més greu d'aquella època que jo no he sapigut fins alguns anys després, és que la FAI era el niu d'espionatge d'en Canabís a Barcelona...això em penso que ningú ho ha sapigut... D'en Canabís, cap d'espionatge de l'exèrcit alemany... Es això que ens va fer perdre la guerra...ara es compren com els anarcosindicalistes s'entestessin a fer un Exèrcit Popular, quan tothom al veure que les coses anaven en serio era partidari de la mobilització i d'un Exèrcit Regular... Això, segurament a la Generalitat ho sabien...no acuso a ningú però m'agradaria molt que un dia es fes la llum sobre aquest problema, perquè si nosaltres no varem poguer anar, i en Durruiti que era un home de bona fe que va fer el seu Exèrcit Popular amb els quatre arreplegats que li venien darrera...i amb l'Unitat de l'Esquerra que era la única cosa seria que hi havia en allà...i després, el cap d'un temps va tornar a Barcelona per dir: "Las armas en el Frente, no en la retaguardia!!!" i que no va durar molt temps, perquè el varen invitar immediatament a Madrid i va tornar ...amb els peus davant...mort... havia descobert moltes coses...masses...

...Catalunya va trair al país Basc, sabent-ho o sense saber-ho... no crec que no fos possible que no ho sapiguessin....

Jo he escoltat el discurs del Delegat de la ma d'obra alemana durant l'ocupació a França...el senyor OTTO, el qual davant meu va dir:

- Yo, soy de los vuestros... yo he hecho la guerra con vosotros, yo he estado en el frente, yo mandaba una brigada en el Frente de Aragón delante de Teruel, yo he entrado en Teruel...mi hijo ha muerto en la conquista de Teruel+...

Mes tard esbrinant, era veritat. Ell formava part, junt amb dos altres de l'Específica de la FAI en el moment de la guerra....aixís és que no hi ha cap dubte...és molt greu....

~~Per mi l'anarco-sindicalisme és la cosa més original que existeix en~~

Per mi l'anarco-sindicalisme és la cosa més original que existeix en tots els països del món en relació amb els deribats del marxisme. Be, no deriba directament del marxisme, deriba més aviat de Bakunin. Mai ~~haxaxkixatxaxixxi~~ ningú en el món ha arribat a fer la mateixa barreja...que sigui en Lorenzo l'imaginador, que no trobi res on aguantar-se a Madrid, que vingui a Barcelona i que tingui el gran èxit que va tenir.... jo ho trobo extraordinari...és la primera vegada que un home vinguent de Madrid.... és una mica lo d'en Garcia Iorca...que va ser a Barcelona que el varem descobrir...Va anar a l'Ateneu de Madrid i ningú li va fer cap cas...és venin a Barcelona que va pendre tot l'envol... Els catalans, som molt particulars,....lo que deia al meu sogre. quan tenim una pistola als dits i estem al davant d'un altre que també te una pistola... ell tira i ens mata perquè nosaltres abans de tirar pensem "si apreto...."....i ja està llest, l'altre ha tirat abans... És l'explicació que li vaig donar quan em va dir que no comprenia perquè perdíem la guerra...

Imma.- Per situant-se una mica l'època de salvament de religioses va ser des del moment de la sublevació Militar.....

Josep M^a.- Si, jo vaig començar des del primer moment....El primer dia, diumenge 19 al mitg dia, cremàven la primera església a Barcelona, l'església de la Bonanova. La destrucció d'esglésies i capelles a Catalunya era una cosa decretada des de Madrid des de feia molt temps....Nosaltres varem tenir la confirmació d'això perquè 15 o vint dies abans havien passat uns policies pels convents per sapiguer a on hi havien capelles... Havien passat per tot Catalunya...Jo ho vaig sapiguer pels Germans de les Escoles Cristianes...en el seu edifici a Barcelona no és veu que hi havia una capella, doncs hi varen anar uns policies a controlar si hi havia i a on era....No varen ser la gent dels pobles els que varen cremar les esglésies...a tot a on varen poguer adduc gent de la FAI la varen transformar en algo per no haver-la de cremar...i han aspectes desconeguts i curiosos....a Catalunya és varen salvar absolutament tots els fabricants de teixits, i varen ser els Comitès d'empresa els quals varen salvar...i els Comitès d'empresa varen salvar tots els stoks...

Jo vaig enviar a Catalunya i a Madrid al enviat del Cardenal Verdier que era un capallanet català que vivia a Paris que havia fet un llibre, ja, en francès parlant de l'heroisme basc que em va servir molt bè per explicar que en el cantó republicà també hi havien catòlics...Es firmava Victor Montserrat...En aquest senyor Montserrat doncs, deia que l'havia enviat a Catalunya i Madrid passant per València recomençant-lo a l'Irujo, "Ministro de Justicia i de Cultos del Gobierno de la República" i mentres vaig acabar de fer unes feines a Paris i vaig passar per Marsella on tenia de reunir-me amb els caps de les ordres religioses....Quan vaig arribar, després de fer aquestes gestions, vaig anar a veure a n'en Coll i Alentorn que em va dir: " Quina llàstima Josep M^a! Ha passat una periodista francesa que tindries d'haver conegut...Clara Candiani Jo vaig dir: "Es ella"...Vaig agafar l'avió, perquè teniem avions encara, en aquell moment...Vai g anar a València per trobar-me al Senyor Montserrat i acompanyar-lo a l'últim tros del seu "Tour". Al arribar en Montserrat em va dir: " si, he fet un viatge extraordinari, tot estava molt ben organitzat. He anat a Madrid, a València, Murcia, Màlaga, tot com estava previst...però....he tingut una....una paparra enganxada....una periodista francesa que viatge per aquí que és diu Clara Candiani....Com que jo tenia cotxe, doncs ella s'aprofitava del cotxe...com que jo tenia entrada a tot arreu, ella s'aprofitava enganxada a darrera meu....Jo també volia fer articles a Paris després... - No és preocupi home, aquí a valencians ha acabat, ja estarà lliure.... Ell estava molt preocupat perquè no sabia si telefonar-la i volia que ho fes jo....Jo no ho volia fer, em defensava com tra mi mateix...no volia que fos dit i vaig resistir fins a ultim moment de no veurela....

J.M.- No, que no vingui amb nosaltres, nosaltres ens en anem demà...

G.M.- Jo no goso anar-men d'ense dirli res, pobre dona, és quedarà tota sola en aquí i no tindrà medi per tornar....nosaltres tenim cotxe....Trias, voleu telefonar-li?

- No, jo no vull telefonar-li....

Per fi va ser ell qui li va telefonat per convidar-la a venir amb nosaltres amb el nostre cotxe....Es aixís com vaig conèixer Clara...Al mes de Setembre del 37 a davant de l'Hotel Vitoria de València....Ens va servir, després molt pel conjunt...ella no coneixia a la colla d'amics d'aquí Paris, les personalitats catòliques que s'havien posat del cantó de la República...en Mariteng¹, en Mounier...vaig ser jo el que hi vaig fer conèixer i fer entrar en aquest cantó, perquè ella estava en el cantó Radical-Socialista...Clara va anar a l'Espanya republicana per la "Dépêche du Midi" que estava enfocada del cantó radical-socialista...és després que s'ha tornat cristiana sense ser gaire catòlica...

* quan es va acabar la persecució religiosa jo vaig fer un raport, que inclús vaig traduir al francès, i vaig sortir de Barcelona per fer una diligència de la que ja us en parlaré més tard, ~~però~~ i passar a veure al Cardenal perquè llegís aquest raport i parlar de lo que es podia fer. Em va dir: "Mira, em sembla molt ve. Tenim de fer un triangle". Un triangle? Tenia un aire de franc-massó....Diu: " Si, aquest raport tu el tens en francès veig. Molt bé. T'en aniràs a Paris a veure al Cardenal Verdier, i li diràs de part meua que a-gafi el raport i el porti al Vaticà. Ja veuràs com troveràs el tri-angle desseguida." En efecte, vaig pujar de nou a Paris, vaig anar a veure al Cardenal Verdier que em va rebre molt be, va ser una aju-da formidable... li vaig donar el raport i em va dir que l'anés a veure el dia següent. L'endemà, em vadir que el Cardenal tenia tota l-raó, i que marxava urgentment cap a Roma per veure que es podia fer. Quan vaig tornar a França al cap d'uns dies per sapiguer com havien anat les gestions, em vaig trovar al Cardenal Vidal i Barraquer que em va dir: "Ho veus, el triangle ja ha funcionat, he estat consultat pel Vaticà que volia sapiguer qui era aquest Senyor Trias. Si ho ha-gués fet jo directament, el Secretariat d'Estat no s'hagués interessat per la qüestió.... Però com que es el Cardenal Verdier el que s'en va expressament a Roma per dir que a Espanya s'havia acabat la persecu-ció.... a qui s'havien de dirigir per sapiguer qui es aquest Senyor Trias que ve amb totes aquestes pretensions..... Aquest es un dels aspectes més representatius d'home diplomàtic, en el bon sentit eh?!, d'en Vidal i Barraquer...es formidable... es així que vaig obtenir, gracies a la col.laboració del Cardenal Verdier, que s'aturés la no-minació com a nunci apostolic del cantó d'en Franco del Cardenal Anto-niuti... en aquí podem inserir l'anècdota que un dia m'explicava un jesuita, que diu que cadambel del Papa pujava la cúpula de Sant Pere de Roma i mira de on ve el vent, abans de començar la jornada.... i això deu ser veritat perquè quan l'època d'aquests contactes i aques-tes negociacions va fer fer moltes i moltes coses per pendre una de-terminació...va fer fer una enquesta...de moment havia mesurat el raport de l'Antoniuti, després vaig rebre a un capallanet, mig cata-là mitg basc, enviat pel Cardenal Verdier, també perquè es recorra-gués tota Espanya i comprobes si realment s'havia acabat tot el bu-llit amb els anarquistes.... en vista de que l'informe era favorable, o sigui, que corresponia a lo que jo deia, el Cardenal Verdier s'en va anar desseguida a Roma per portar aquest altre raport fet pel capal-lanet, i va tornar, quan l'exercit Republicà acabava de pendre Te-ruel, cosa molt important en aquell moment, i el seu bisbe estava

Operació Triangla

a les preses de Barcelona, cosa també important per fer pendre una decisió al Vaticà. Així doncs deia que el Cardenal Verdier va tornar amb la missió d'anomenar un prelat francès en missió apostòlica, d'aquesta manera tindriem l'Antoniuti d'en cantó d'en Franco i el prelat en qüestió, en Fontanella, del cantó nostre. La meua idea.....

(Aquí queda una mica fosca per causes de mala grabació la seva idea, tindriem de repetirla)

... jo vaig fer tot el que vaig poder, però malauradament, els catalans no eren els sols "catòlics" de dintre l'Estat Republicà, ...hi havien els vascos...i els vascos, que no havien cregut mai en lo que jo feia....

Eduard.- No hi havia cap partit semblant a Unió Democràtica al País Basc?

Josep M.- Si!!! El partit Nacionalista Basc, que també era catòlic. ...jo no vaig fer res contra els bascos, que consti eh?! La carta que tinc del Cardenal Verdier és dirigeix a l'Irujo, ministre basc i catòlic.... la varem redactar, m'en recordo molt bé, en el seu despatxet, a les set del matí... Per arribar al Govern Central, tenia de passar a través de la Generalitat i del ministre de justícia, en aquest cas l'Irujo, doncs és a qui li correspon la qüestió dels cultes.... vaig fer malament, si ho hagués fet directament, ho hagués obtingut... Vaig arribar, vaig donar la carta a l'Iruja, li vaig explicar les meves gestions, i em va dir: "Veremos lo

- Veremos lo que podemos hacer.

-No, lo que Vd. tiene que hacer es facilitarme el contacto con el Presidente del Consejo.

- Ya veremos, ya veremos...

La única contestació que vaig tenir, va ser que em varen retirar el passeport diplomàtic i... la segona... jo tenia un despatx a la Delegació d'Euzkadi, on havia guardat presoners bascos que havia salvat de la mort i que em servia perquè m'era més fàcil de treballar allà per salvar a la gent no?... El secretari general del partit nacionalista basc em va esparar un dia en el meu despatx i em va dir: "Miri, aquí ja no hi té res a fer". Sense cap explicació. Aquesta decisió no la va pendre l'Irujo...és una cosa estranya, al igual que la específica de la FAI, el PNV tenia un directori misteriós...com els deu del Duce de Venècia...lo més anti-democràtic que és pugui imaginar... aquest directori del PNV, doncs, disposava i s'havia d'acatar...adduc l'Aguirre havia d'acatar lo que decidíssin el grupo aquest... en el cas meu, varen ser aquests senyors, que no vivien ni a Barcelona, els que varen dir que no podien ser els catalans els que s'enduguessin el paquet.

Veien que no tenia cap resposta, que em treien el passaport i que em treien del despatx, jo vaig escriure a l'Irujo dient-li: "No és una qüestió personal, si no vol que hi vagi jo perquè he tingut aquests èxits, no hi aniré, però te de ser algú dels nostres que hi vagi, perquè si no soc jo o algú delegat per mi, el cardenal Verdier no en farà cas. Jo vaig proposar en Maurici Serrahima. Tenia de ser una cosa urgent.... El cap d'uns dies va arribar a Barcelona i em va fer telefonar, el Cardenal Onaindia, que venia per informar-se de com anaven les coses des del punt de vista religiós i catòlic a Barcelona....li vaig ensenyar tot el que havien fet, les esglésies que estaven intactes....aquest bon home va marxar cap a París, a veure al Cardenal Verdier i a dir que estava encarregat pel Govern per fer la demarche

Malgrat això l'Onaindia va agafar l'avió i s'en va anar a Roma

No va poder sortir de l'aerodrom perquè el Vaticà va donar l'ordre de que no anava al Vaticà. Això, políticament, va tenir moltes conseqüències perquè va ser la raó principal de que el PNV deixés de pertranyer a l Govern de la República. Quan el Govern s'en va enterar de tot aquest assumpte s'en va enterar, ens varen preguntar etc... i immediatament que el Govern va ser modificat, en Negrin em va fer cridar i em va dir: "Vol fer el favor de continuar amb les gestions que havia començat? Te el plaçid del Govern, el passaport diplomàtic i tot el que vulgui...". Però ja Teruel havia estat perdut de nou i les forces de Franco havien avançat molt. El Vaticà ja no va volguer-hi intervenir.

Eduard.- quines repercussions va tenir això en contra del Govern Republicà?

Josep M^a.- que és va tancar la Nunciatura a Madrid on havien conseguit mantenir-la, perquè no hi hagués motivació justificant, ja que Madrid no havi caigut...El Vaticà era un país catòlic i Franco s'apuyava sobre els catòlics...nosaltres erem els "rojos"...si el Vaticà hagues reconegut a la República crec que hagues sigut important... En aquell moment en que les coses s'anaven a perdre això tenia una importància formidable cara al públic internacional sobre tot, cara França, Anglaterra... això hagues tingut molta importància des del punt de vista polític... no des del punt de vista religiós, encara que era per tenir en conte...

La primera organització catòlica que és va crear en el nostre sector va ser el Comitè Catòlic d'ajuda als infants de Catalunya, que va tenir delegacions a París, Londres, Ginebra...

Caldria explicar una mica més el que era el CCAIC.

Hi havia encara de la part dels anarquistes una oposició forta cara a tota la qüestió de cultes etc... jo naturalment tenia molts amics del cantó *anar*, entre altres el director de *Hablas* de Barcelona que un dia en va dir: "Escolta, cal acabar amb aquesta història dels anarquistes i que tinguem la per resoldre aquest problema, doncs només són ells els que si oposen. Vols venir a sopar demà a casa i hi faré venir també el director del diari anarquista *La Soli*?" Molt be, varem sopar amb ell i varem parlar del problema. Jo els hi vaig dir:

-Mireu, jo no tinc moltes coses a explicar-vos, però quan les vostres dones i la vostra canalla, en aquesta època miren en laire, no miren solsament per por de les bombes que van a caure sinó per un altre cosa que busquen més enllà...vosaltres ho sabeu....

Així argumentant d'aquesta manera a l'últim varen acceptar de que s'acabaria la campanya contra la llibertat de cultes i tot això... que també hi havien molts altres ciutadans del mateix cantó que ells com jo, però que no volíem que la nostra consciència fos lligada...i van acceptar....però la frase més dura, la frase que defineix millor aquest estat del nostre país és la d'un d'ells, en Ruiz Echadas, que va dir a n'en Roland: "Mira, con hombres como Trias podríamos entendernos perfectamente, pero con los curas NO, los curas nos han robado Dios!!! En Ruiz era un anarquista.... em penso que amb aquest frase podríem acabar per avui....

D'acord amb l'Irujo, jo vaig instal·lar a la delegació d'Elkadi el meu servei per salvaguardar, que ~~xx~~ m'hagués resultat més difícil tenir en el meu local d'Unió Democràtica. D'allà vaig poder organitzar tot el servei a la quantitat de capellans que venien d'arreu i de l'altre...dels uns que s'amagaven o s'havien d'amagar...al carrer Canuda vam organitzar un hotel de capellans....un hotel de capellans que no s'en deia de capellans perquè ningú havia de saber que eren capellans i no ser com la gent no ho sabiaa la base d'aquest hotel es va organitzar el servei d'assistència religiosa a Barcelona i a les diverses contrades, perquè els monjos, capellans o ciutadans que estaven perseguits poguessin trobar un aixopluc, una conxorxa....Es va organitzar el sistema de confessions a la plaça CatalunyaSi, si....Un bon home anava amb un mocador mocant-se o aixugant-se la sud etc...i els que sabien el secret ja coneixien que era un capellà disposat a confessar...Quan entrava en conversació es ficava el mocador a la butxaca i ja ningú veia res...Estava montat tot un servei, hi havien confessors gaire bé tot el llarg del dia...després es varen organitzar les misses a cases particulars. Però d'aquestes coses jo m'en vaig ocupar molt poc. El meu germà Ignaci, el que va ser condemnat a mort i que per cert ahir em varen comunicar la seva mort....no ploro perquè estava molt malament, aquesta notícia l'esperava tots un dia o altre.....

Com que no em podien condemnar a mort a mi varen condemnar a ell...Hi havien punts...l'estang del carrer de la Balla que era el més difícil i més perillós perquè la V Columna es biforcava amb gent de bona fe catòlica i cristians que anaven allà. Un dia vam convenir, ell m'ho va dir: "Atenció, jo hi vaig, però hi ha altres xicotets de la Federació que també venen, és perillós". Llavors vam convenir o tu o jo. I va ser ell.

El meu fitxer era de 833 noms, de gent per els quals jo havia intervingut d'una manera o altra. A l'aparar-los a la meua taula d'Unió Democràtica vaig deixar aquest fitxer, No podia fer mal a ningú perquè tots eren gent que havien estat arrancats de les mans dels anarco-sindicalistes, en principi. D'altre gent també una mica però menys. El meu sistema era anar a enfrontar-me amb el Comitè que sabia que tenia algun capellà o gent agafada per coses semblants per arrancar de les seves mans a la persona. Sovint hi anava amb el meu oficial de les milícies basques. Em varen agafar set vegades però m'en vaig sortir de totes, simplement no espantant-me. Els capellans que varen dir: Soc capellà, no varen ser fosellats, no se si puc dir tots però segur la major part. Tots els que es varen camuflar amb un altre cosa, en aquests els varen matar a tots. Aquesta forma primària de concepció de les coses dels anarco-sindicalistes sempre l'he admirat....L'home que era capaç amb el perill de la seva vida de dir la veritat mereixia un respecteel que era covard, no mereixia cap respecte....Jo vull defensar als anarco-sindicalistes en aquell moment!... i les coses que varen fer....Que va ser injust que ho fessin a Catalunya, segur, perquè la major part de la gent que varen matar no mereixia un tractament així, però conjuntament, d'un punt de vista econòmic, nosaltres havíem abusat d'ells...eren realment els nostres esclaus...i tots en teníem una responsabilitat...Jo no vull tirar contra els anarco-sindicalistes, i no vull perquè és injust.....(~~aquí explica una anècdota ja transcrita i més ben explicada a la primera vegada....sobre l'entrevista amb els anarquistes per la qüestió d'obertura d'esglésies...Transcrita a una de les cintes 0....~~)

Aquesta crec que és la millor definició de lo que representava tot aquest conjunt de coses que s'en diuen Negres, Blancs, Rojos....no, era un drama molt profund, un

drama que abarcava totes aquestes masses enormes d'Espanya que jo no em puc sentir solidariatzat d'elles perquè adduc si arribèssim a tenir una Autonomia a Catalunya tenim una responsabilitat per la resta de l'Estat espanyol.

La llei de contactes de Comreu vista des d'aquí la veig netament capitalista Erem molt conservadors nosaltres....Unió Democràtica era un partit molt conservador en relació a la meua evolució....Perquè veieu una mica la meua línia actual en aquell senti, jo feria una esmena a L'Internacional....Albó que diu "La terra pel que la treballa" defensa un tipus de propietat privada, un tipus de propietat sobre la terra cosa amb la qual no estic d'acord avui. No crec que la terra és pugui vendre o comprar, que l'error del capitalisme és aquest. No és pot subdividir la terra, no pot ser la propietat de l'home.... La Reforma Agraria que volia portar a terme la República respon molt més a aquesta idea meua actual....Jo vaig intervenir en "La Comisión Nacional del Trigo"....Al pges se li donava l'explotació però no la propietat de la terra, és a dir que si les condicions canviaven se li podia retirar la terra. Es deia que era una injustícia perquè després de generacions de passar per la terra si adquireix un dret....no se, en tot cas la Reforma Agraria a Castella va donar com a resultat, que mai s'havia pogut a Espanya de cobrir totes les necessitats de blat i a l'any 36, al moment que els militars es varen sublevar hi havien dos collites amagatzamades, la collita de l'any precedent, íntegra, i la que s'estava collint. .. Això és una cosa que va resoldre la República i que en franco encara no ha resolt... La República havia resolt tot el problema de la fam a Espanya, hi havia prou blat per alimentar a tothom....

La terra te de ser propietat del conjunt dels ciutadans, i no és pot alienar....

Eduard.- Això en quant a l'agricultura i a la remedia, i en quant a l'industria i a la banca?

Josep Ma.- Perquè no és pot fer la mateixa cosa? Es una segona etapa....Es interessant veure com s'han començat a Xina....En aquí tenim d'arreglar coses que han estat mal començades....

Josep M^a.— És precisament en aquest moment, exactament després dels fets de Maig, quan el perill pel conjunt dels ciutadans, i en particular pels catòlics, especialment pels capellans i monges, satura i comença un altre aspecte de les activitats que vaig poder desenvolupar en tan que Secretari General d'Unió Democràtica de Catalunya.

En l'acció que havíem dut fins aquell moment del salvament de capellans, monjos i religiosos en general, havíem utilitzat el procediment d'arrencarlos de mans dels Comitès i grups anarquistes que s'havien anat perfeccionant brutalment, d'una manera inimaginable.... Fer dir que en aquells moments varem descobrir una cosa que jo havia imaginat i endevinat però que no m'hi havia pogut dedicar a descobrir-ho.... L'organització establerta en un poblet no lluny de Barcelona, Montcada, on hi havia una massa considerable d'anarquistes...havien establert allà, un sistema d'identitat de la gent que mataven....Hi havien uns fitxers plegables en els quals hi posaven el nom de la persona que mataven, i a dintre algunes coses personals que permetessin la identificació. Qui v inventar això? No ho se.El cert és, que després del 10 de Maig, quan el poder dels anarquistes va caure i varen acabar-se els comitès i varen anar a parar a la premsa anarquistes de per tot arreu, varem anar descobrint aquestes coses i com que jo m'havia ocupat de totes aquestes questions, la policia va venir a trobar-me amb aquest fitxer per veure que en tenien de fer, per veure si servia per identificar gent que havia desaparegut....naturalment en varem trobar molts. Una de les coses de les que no he parlat al llarg de totes aquestes sessions, és que al mitg d'aquesta època tan marcada, una de les personalitats que vaig intentar salvar és el Bisbe Irurita, el bisbe de Barcelona. Al bisbe de Barcelona l'havia agafat un comitè a casa d'uns joies platès, especialment, del Carrer del Call, on estava amagat amb el seu patge....

Imma.— Amb el seu patge?

Josep M^a.—Fas bé de preguntar-ho perquè és la cosa més imbècil de les coses que varen passar en aquell moment i mira que en varen sortir de coses imbècils....Els que el varen agafar varen conèixer que era el bisbe perquè el seu servent immediat, el que l'acompanyava sempre li deia Monseñor i adames anava repetint sempre "Yo soy el paje de su Excelencia"...Això també ho va dir en els del Comitè...Aquest bisbe de Barcelona ens havia donat molts mals de cap. Jo l'havia vist varies vegades abansVa fer votar....aquí hi ha una anècdota que val la pena explicar....Ja us vaig parlar de la Francisca la monja de la Providència que vaig tenir a casa els primers dies de la guerra que estava al Convent des de l'edat de 14 anys...Hi ha una relació amb el bisbe per lo següent: És que aquesta mongeta, des de que va entrar al Convent només n'havia sortit dues vegades, la primera, quan la Setmana Tràgica del 1909 perquè els "revolucionaris" del senyor Lerroux l'havien fet sortir i la segona vegada perquè el senyor Bisbe Irurita va donar l'ordre d'anar a votar al senyor Lerroux...!!!! Ella ho explicava amb molta gràcia...; diu, "Com que era el mateix que va fer cremar els Convents, mai ho he entès, però....."

Les monges, per ordre del Senyor Bisbe de Barcelona, varen anar a votar a les dretes on els candidats de la Lliga anaven barreixats amb el Senyor Lerroux i uns candidats de la CEDA. El Bisbe aquest, ens va convocar a Unió Democràtica, per dirnos "Que teníem que votar a las derechas". Nosaltres varem dirli, miri Senyor Bisbe, vostè és fica allà on vulgui....la seva missió és un altre que donar instruccions de caràcter cívic....No ens va excomunicar perquè probablement no podia però va estar molt enfadat amb nosaltres....

D'aquesta etapa de la meua vida, també és interessant la meua entrevista amb "El Cojo de Málaga"

Imma.- Qui era aquest senyor?

Josep M^a.- El Cojo de Málaga, no m'en recordo del seu nom real però tothom li deia El Cojo de Málaga....aquest senyor, doncs, va crear un servei lateral d'espionatge i contra espionatge a Barcelona...va ser el cap d'una banda de contraespionatge i d'acciions premeditades contra la gent, inimaginable....Amb ell directament, fins que va arribar l'accident que us explicaré, no hi havia tingut gaires contactes...Ell és el que va crear la pressó de Sant Elias que suposo que coneixeu que era....

Eduard.- No...

Josep M^a.- Ningú us ha parlat de la pressó de Sant Elias?!!!

Imma.-No....

Josep M^a.- Mare de Deu Santíssima!!!! Es la pressó organitzada pels anarquistes a Barcelona en un Convent de Sant Elias a Sant Gervasi...En aquesta pressó hi van haver moments que hi havien més de trescentes persones...que ells, els anarquistes jutjaven, que no passaven pels tribunals eh?....L'època dels anarquistes va ser una època terrible per Barcelona....Aquelles identitats de que us he parlat abans que varem trobar a Montcada venien de Sant Elias....Els anarquistes eren violents però no "torturadors"...la violència que exercien sobre sa gent era la por....ells tenien un concepte molt particular del coratge...La gent que resistia eren gent que tenien dret a viure...La gent que tenia por, eren condemnats a mort...A Sant Elias el sistema que tenien era de passar per les cel·les on hi havien cinc o sis persones tancades i entrar cada matí a les sis per agafar-ne un per portar-lo a la Rebassada a fosellar-lo...Havien arribat a un refinament extraordinari amb la forma....El Govern de la Generalitat sempre va ser inpotent per acabar amb això....La L'acció del Govern de Madrid va ser perfectament justificada....

Jo vaig anar dues vegades a Sant Elias a treure gent...En vaig treure dos amb el risc molt segur de que jo m'hi quedés...

Per una d'aquelles coses que passen en alguns cassos, el Bisbe de Barcelona hi va estar tencat casi tres mesos sense que....(el telèfon trenca la frase i no l'acava)
El Cojo de Málaga, quan Sant Elias se li va fer petit va instal·lar un altre pressó a casa d'una "santa" senyora que per cert el meu pare "spiritual de quan em volia fer capellà, monjo o algo semblant, Pare Alegre volia beatificar, doncs tot i sent senyora d'un home il·lustre a Barcelona com el Senyor Anguera de Soja (pare del Anguera de Soja que va estar un temps amb nosaltres i després ens va "Trahir") és passejava quan feia més sol amb una sombrilla sense tela i anava al liceo vestida de "pobre" i sobretot sense escots...Aquesta casa s'havia convertit en Casa d'Exercicis que portava el nom d'aquesta senyora: "Dorotea de Chopetea".....Tornant al Cojo de Málaga, jo el vaig conèixer en aquesta pressó terrible que s'havia montat a casa Dorotea de Chopetea....
Es el moment de més perill que jo vaig passar en aquella època....perque vaig poguer entrar....em va fer entrar en el seu despaitx.... El seu despaitx, era una de les grans sales...en ell no s'el veia...Un entrava i estava tot tapizat de negre...només hi havia uns focos que t'il·luminaven al moment d'entrar a la sala i et seguien...Senties la seva veu : "Pasa, allí, al centro de la sala!!!!!! Qué te trae????!!

- Saber si tienes aqui un prisionero que se llama

- Yo no doy cuenta de nada de lo que tengo aqui !!!!!!!

- Te lo pregunto porque seria injusto que sin mi información

- Soy yo el único que decide lo que hago con los prisioneros que tengo aqui.

- Es injusto y quisiera que escucharas las razones que tengo para venir a pedirte que me lo des.

- ¿I quien eres tú?

- Hombre, si que estas mal informado! Yo soy muy conocido, sabes? Yo soy Trias....
- Ah! Trias!!!!....Ya me han hablado de ti.....
- I vaig sentir que menajava un fitxer....
- Ya está! De Unió Democràtica...Va.....!!!!!!Bien ...Carca!!!!
- No, carca no, no soy sacerdote yo....
- No importa, tu eres un carca.....!!!!
- Depende de como lo tomes....Carca quiere decir cristiano?... Pues si, soy cristiano...

En definitiva anava a buscar un xicot d'Unió Democràtica que vaig poguer salvar....

El Cojo em va tenir un bon rato dien-me:

- Vuélvete, mira la pared de enfrente!

Miro i ja vaig veure el que volia dir....Tot al llarg de la pared hi havien les marques de les bales....de la gent que havia matat allà mateix...Jo amb sang freda li dice

- Si, i què?...Que quieres decir con esto?

- Que vas a acabar como los otros....

- Pues mira, tu hablabas de si era cristiano y todo esto, pues por esta razón me importa un bledo lo que vayas a hacer conmigo...Y vengo a ver si puedo sacar a este chico que no tiene nada que ver con las causas que puedas tener tu para matarlo! Este chico es un compañero nuestro...Carca? Carca!!! Como yo, mas que yo...Como que es correligionario mio en el partido tengo que hacer lo posible para salvarlo {y como que estoy seguro de que no tienes ninguna razón para matarlo vengo a reclamártelo! Varem estar discutint aixis més de deu minuts, i com que va veure que no em feia por s'en va cansar, ja n'estava tip de mi...i no n'aguera fosellat, no haguera tirat contra mi...probablement tots els que passaven per allà estaven morts de por...aquesta era una reacció molt corrent entre els anarquistes...vaig sortir tranquilament d'allà...Al cap de dos o tres dies a n'en Martí, m'el varen portar a Unió Democràtica...(en Martí era el xicot que jo havia anat a salvar)....

Però en el vestívol de la casa del Cojo de Malaga, anant més enderrera, quan estava va peñ veurel, em vaig trobar a un policia de la Generalitat que em concixia....al veurem allà va quedar tot parat....va intentar ajudar-me i crec que va ser per ell que en Martí és salvès més que per mi....Quan feia uns quants dies d'aquest incident aquest noi em va venir a trobar al meu despaitx de la delegació d'Euzkadi per dir-me que sabia quin grup havia tret ~~ixamix~~ de Sant Elias i tenia el Bisbe de Barcelona. Jo ni sabia que estava el Bisbe a Sant Elias...El Comitè que el tenia no sabia qui era, és pensava que era una persona important....Em va dir que el Comitè estava disposat a donarme'l perquè tenia por, però que no sem volien veure...

- Doncs be, és que pes pot fer alguna cosa?

- Em penso que és qüestió de cuartos.....

- Doncs demana que volen...

Aixis varem tenir una serie de entrevistes fins que va arribar el 10 de Maig....De totes maneres per aquesta qüestió del Bisbe una vegada el vaig anar a veure jo a n'aquest policia perquè tenia por de venir a la delegació d'Euzkadi.El Cojo de Málaga tenia un despaitx al Portal de l'Angel...un entresol....I és la única vegada que em vaig amagar, eh? La única vegada en tota aquella època que em vaig amagar....El Cojo de Málaga va arribar sense que ningú s'ho pensés...Com que a l'interior de l'edifici tenien una serie de llums i símbols per comunicar-se va saber per anticipat qu'el Cojo arribava, i em va agafar amb una revolada i em va amagar sota d'una escala....No solsament per mi, clar, doncs el Cojo no sabia que aquest grup negociava amb això del Bisbe....

Pel deu de Maig aquest Comitè va desapareixer amb els dos, bisbe i patge....Per fi dos dies després el meu policia en qüestió va tornar a aparèixer amb el contacte...

continuarà

fet....llavors tenien menys pretensions...em de manàven em penso que trenta mil pessetes...vaig recollir-les....Varem convenir que jo sol, amb un xofer de la Delegació d'Euzkadi, sense ningú més en la carretera. La Carretera era la que va de Granollers a Matarò. En un punt determinat que ara no recordo em trobaria amb ells que portaria el Bisbe i jo els hi entregaria les pessetes.Era un mati a les deu...jo tenia de venir per la carretera de Granollers....ells no varen venir....i no en vaig saber res més. De fet, eren ells els que tenien por en aquells moments perquè les coses ja els hi començaven a anar malament...Hi ha una notícia de on el varen fosellar, de on el varen matar i s'han trobat els seus restos i tot...Realment jo mi vaig jugar la pell per salvar el Bisbeseriosament....

Dels incidents del 10 de Maig, poca cosa s'en pot dir, llevat que es va canviar completament la fisonomia de la qüestió...que varen començar a entrar a la presó els anarquistes i que nosaltres ens varem precipitar a fer revisar els processos dels capellans per treurels de la presóen Serrahima va ser el que es va cuidar més d'aquest asunto junt amb un grup d'advocats....

L'època heroica de caracter físic es va acabar en aquell moment i va començar diguem-ne l'època heroica política ...lo que jo pretenie era arribar a una pau religiosa i política dels pobles d'Espanya a través de la cosa més clara en aquell moment que era el Vaticà. En aquell moment hi havia Hitler i Mussolini que ajudaven a nén Franco...hi havia els Soviets que ajudaven moderadament però amb molta intronissió en el interior de l'estructura republicana....França i Inglaterra estaven en la "No Intervenció"....Tambè aquest moment va ser un moment dramàtic per les brigades internacionals, això cal dir-ho, perquè les brigades Internacionals van ser per la República

→
continua a
la pàgina 5

Espanyola, una gran ajuda. Hauria desaparegut molt més rapidament tot plegat, si no hi haguessin hagut les Brigades Internacionals. Però naturalment els soviètics volien controlar-les i anular a la gent que era oposada a ells....i ni havien molts en les Brigades Internacionals, molts...En aquell moment jo vaig intervenir en variès ocasions i l'Irujo va tenir molta valentia, afrontant-se en els Ryssos que teniem en allà....va ser una cosa extraordinària lo que varem aconseguir fer per salvar a una gran quantitat de gent que estaven a les Brigades Internacionals i els ficaven a la pressó per res i els intentaven fossellar el més aviat possible...a casa nostra teniem una mena de GESTAPO russa que dominava a tot arreu...El canvi de govern d'aquella època d'en ~~Negrin~~ Largo Caballero per en Negrin va venir impossat pels russos, perquè en Largo Caballero en un moment determinat va tenir la valentia de fer oposició. Quan els anarquistes varen desaparèixer del govern de la Generalitat hi va haver una abalanza formidable d'arribada de capellans monjos etc... de tota Espanya a Barcelona. Em penso que no m'equivoco al dir que hi varen haver 2000perquè va ser amb la superiora de les germanes de la caritat que vaig parlar per veure com solucionàvem el problema de donar menjà a tota aquesta quantitat de gent..... Hi ha una anècdota que em va passar en aquest moment. Us vaig dir em penso que en Vila d'Abadal és cuidava de les qüestions de contactes internacionals per ajudar als capellans, de la qüestió financera sobretot. Immediatament del 10 de Maig ell s'en va anar a corremonnper demanar caritat i pendre contacte per primera vegada amb el Cardenal. Jo em vaig quedar a Barcelona i l'Irujo, després de tot el tinglado que havíem montat per salvar els capellans i tot això, va tenir la idea, al canviar de govern i pujar en Negrin, de crear un Comisario de cultos de la República....i em va proposar a mi per aquest càrreg. En aquell moment crec que és va desistir la missió que nosaltres teníemnosaltres, catòlics que havíem estat perseguits i que ara podíem ajudar al conjunt Hispànic Republicà per arribar a trobar una solució en el problema que veíem ja molt clar....Sansebastian havia caigut ja en mans d'en Franco...se sabia que l'ajuda a n'en Franco per la part dels alemanys era molt grossa....ja havíem començat a rebre bombes dels italians apostats a Mallorca....tot això feia veure que era molt difícil que és guanyés la guerra...Ja en aquell moment és definia una necessitat de veure que seria el demà. Aquesta preposició de l'Irujo em va fer veure que era el moment d'arreglar les coses d'Església perquè nosaltres teníem un poder per fer-ho. És a dir, que nosaltres erem els que havíem sostingut la persecució i havíem aguantat i ens havíem organitzat. En aquell moment ens trobàvem que hi havien una sèrie de bisbes desesperats, un Vicari General de Barcelona que sempre estava amagat i que jo no havia arribat a veure mai, que hi havien uns Vicaris Generals anomenats però que no hi havia connexió...Nosaltres els seglars havíem sostingut tot l'edifici però s'havia de posar alguna cosa al cap demunt. En Vila d'Abadal va començar per fer les informacions però amb Unió Democràtica varem convenir que és tenia de fer un raport ben fet. En aquells moments jo estava ja preparat per enportarme el condemnat a mort amb passeport. Vaig pensar que podia aprofitar el viatge per anar a veure al Cardenal de Tarragona entregar-li el raport que varem confeccionar i que ell escrigués al Vaticà. Estudiant la proposició

vaig arribar a la conclusió que jo no podia ser Comisari de Cultes perquè amb el pes que portava a sobre per tot el que havia fet en aquella època, jo no podia lligarme en el Govern, lligar-me les mans que havia d'explotar els resultats de la persecució per obtenir de la part del Vaticà una visió més clara en lo que respecta a Espanya. El Vaticà no havia anomenat encara ningú del cantó d'en Franco.... Hi havia una cosa que l'Irujo va sostenir fins que va poguer; de no donar l'autorització de tancar a Madrid la Nunciatura, el Nunci s'en havia anat però hi havia un representant...el Govern va seguir. El Vaticà no va poguer fer el gest que en Franco volia que era l'anomenació d'un Nunci del seu cantó.

A l'Irujo jo li vaig dir que no d'acord amb els meus amics d'Unió Democràtica. Jo portava la representació dels perseguits i volia que després de la persecució s'establís un estatut pels catòlics de casa nostra. Varem fer un raport.....Mare de Deu Santíssima quan ho llegeixo ara!!!!...era en francès.....Estic esfereït, no per lo que deia, sinó per lo malament que ho deia. Ens varem posar a redactar-ho en Serrahima i jo, convençuts que erem els que sabiem millor la llengua francesa.... Jo m'en vaig emportar aquest raport al viatge que vaig fer cap a Bayona i de Bayona vaig venir a Paris. A Paris em vaig trobar amb el Cardenal que em va esperar al cap d'uns dies a Beziers amb el pare Negre, ~~superior~~ pels Jesuïtes de Barcelona... Totes les ordres religioses em varen fer encàrregs... vaig anar carregat fins al cap de munt...tothom demanava quartos...Vaig veure el pare Negre, el superior de les germanes de la Caritat a Marsella i vaig trobar el Cardenal a Montpelier.

" Operació del Triagle", està molt més explicada en la cinta "02", aquí només està enunciada.

Hi ha una anècdota en aquest viatge...Quan vaig anar a Beziers a veure al pare Negre que vivia en un Convent no va ser puntual a la cita que havíem fet i em va rebre el superior de la casa:

- Ah! le Pere Negre est desolé d'être obligé de partir aujourd'hui il m'a laissé d'instructions ...il y a cet argent que je vous donne. Alors, vous venez de l'Espagne....

- Oui

- De quel côté du bon ou du mauvais....?

- Du bon, mon père

- Ah!!! vous venez du côté de Franco!!!!

- NO!!!! mon père, je viens du côté de la République.

- Alors, pourquoi dites vous que venez du bon côté?

- Parce que pour moi c'est celui-ci le bon côté. En plus, nous avons une persécution religieuse...qu'est que vous voulez de mieux pour un chrétien ~~pour~~ ^{pour} ~~ne pas pouvoir~~ confesser le Christ....????

- Oh mon chère, vous êtes trop métaphysique.

- D'aquestes anècdotes en tinc una colla, però seria tan llarg d'explicar...

Doncs ^{amb} aquest bon vellet Superior de "Las Religiosas Hermanas de la Caridad" varem estar buscant solucions per les monges, 2000 en aquells moments. Va ser llavors que a mi s'em va ocorre una idea.....jo tinc una imaginació que Deu m'ha donat i que no s'atura mai...

- Si Vd. pudiera conseguir junto con otros Superiores que tambien desean sacar a sus religiosas de la España Republicana que en Burgos hubiera un intercambio....hay una cantidad de mujeres y de niños en el bando de Franco que tienen a su marido en el lado Republicano, que sufren persecuciones de todas clases, que mueren de hambre.... que las mujeres i los niños vengán a la España Republicana i nosotros les mandamos las religiosas que tenemos.

L'home ho va trobar molt be. Jo vaig tornar a Barcelona, tothom estava entusiasmat amb l'idea. Vaig entrevistar-me amb en Prieto, ministre de la guerra que entre altres coses vaig demanar-li que els capellans que en aquells moments, una vegada acabada la persecució estaven sortint de la pressó no fossin obligats al servei d'armes.... *(Al cantó de Franco els capellans de mobilitza)*

- Tengo que pensarmelo mucho., tengo que pensarmelo mucho.....
Em va renovar el Passaport. Per cert, el senyor que m'el va firmar és deia Gomez, però li havien de lleixir i traduir el passaport perquè tot i que és deia Gomez no parlava més que rus...

Imma.- Es va conseguir aques intercanvi a Burgos?

Josep M^a.-No del tot perquè en el moment que s'anava a fer va coincidir amb la meva gran activitat d'anar i venir de Paris

cinta 0-2

En aquest temps vaig coneixer tots els catòlics de Paris que s'interessaven per nosaltres: en Mauriac, en Mariteign ^{amb}, en Mounier. Potser va ser la primera manifestació dels catòlics obrint-se cap a l'esquerra. Varen crear el comité "Pour la paix religieuse et civile à l'Espagne". Potser en la meva primera entrevista amb en Mariteign hi ha una de les coses més boniques amb ell. Vaig anar-lo a veure a Meudon, on vivia perquè em volia veure d'una manera urgent perquè li expliqués lo que estàvem fent. Jo li vaig fer l'explicació de tot lo que havia succeït i de com havia succeït i com nosaltres, cristians, demòcrates d'esquerra havíem actuat....al cap d'un moment em va interrompre:

— Tiens! c'est fantastique Trias! C'est extraordinaire....Vous souvenez-vous dans mon livre tel livre, page X je dis la même phrase que vous venez de dire.

Jo, de moment vaig dir:

- Ah! Oui, c'est bien

C'est la realisation pratique de mes idees....Je suis un philosophe mais vous, vous êtes un praticien....vous avez fait exactement ça que je me suis mis en pratique a travers vous.

- Je suis bien content Maritain.

Al cap d'un moment m'interromp de nou:

- C'est formidable....

A la tercera vegada vaig dir:

- Ecoutez Maritain, j'ai rougi mais il faut que je vous disse: je n'ai jamais lu un seul de vos livres, j'ai lu beaucoup de vos articles mais jamais pas un seul de vos livres.

En Maritain ès va aturar i va somriure....cal haver conegut en Maritain per comprendre això..... em va dir:

C'est bien comme ça....que l'action puisse dépasser la pensée... que ce

Vous voulez m'accompagner?

-Volontier

I em va acompanyar a l'horatori on tenia exposició permanent.

- J'aimerais que nous priions ensemble.

Tota la seva reacció va ser aquesta. Una reacció d'humilitat devant el fet de la superioritat de l'acte devant del pensament.

Des d'aquell moment jo hi vaig tenir una gran amistat. Ell va ser l'escolà del meu casament amb Clara. *Em pensa que aquí hi ha una anècdota que no està gravada*

Va canviar molt des del moment que després de la guerra general el van anomenar embaixador.

tota la part de gestions vora el Vaticà
en la cinta 02

Al cap de tres mesos els vascos saltaven del Govern Negrin i immediatament l'Alvarez del Vayo em va cridar diantme perquè havia deixat la missió que tenia....

- Yo no he dejado nada y Vd. lo sabe muy bien

- Si, si, si, ya comprendo....Pero cree Vd. que podría continuar?

- No...se ha perdido Teruel....la posición de la lucha es mucho mas dudosa que no era en aquel momento....

- Pero, quiere Vd. intentar?

- ah! esta es otra cuestión....con mucho gusto voy a hacerlo pero no aseguro nada.... xxi

Vaig tornar a venir a Paris, vaig veure al Cardenal que em va dir que tornaria a fer les gestions però que dubtava que ara obtingués els mateixos resultats....Vaig anar i venir molt, encara que dit sigui de pas en aquells moments no m'era massa difícil perquè en el viatge a València el capallanet en qüestió em va posar en contacte amb Clara Candiani que més tard va esdevenir la meva esposa....llavors, els meus viatges a Paris eren molt explicats i molt justificats, per altres raons que les simples raons polítiques. No obstant vaig fer tot el que vaig poder i cal dir que el Cardenal Verdier va fer tot el que va poder i de la mateixa manera el Cardenal Vidal i Barraquer....Però entre temps una mica per culpa dels vascos que eren els que estaven encarregats de vigilar-ho, ès va tancar la nunciatura i immediatament el Papa va anomenar l'Antoniutti com a nunci al cantó d'en Franco. Així doncs, quan vaig tornar a reprendre les gestions la situació era molt diferent. Va ser en aquell moment que jo vaig continuar les gestions d'intercanvi de monges per dones i nens i varem obtenir algun resultat, malgrat que el Govern Republicà estava molt disposat i em va donar totes les facilitats....Va ser molt limitat....Això de totes maneres em va servir per posar de relleu a l'exterior que la normalitat religiosa era completa.

Hi han moltes anècdotes en aquesta època....per etxemple quan el SIM va agafar a tothom menys a mi, perquè a mi no s'em podia tocar....Després l'altre anècdota d'un grup de policia que encara no s'havia enterat de què hi havia llibertat religiosa i havia agafat a una família sencera que havia celebrat missa en un pis....Immediatament jo m'en vaig anar a veure a n'en Paulino Gomez, Ministre de l'Interior (en aquella època jo tenia la porta oberta a per a tot) que em va dir:

Hombre Trias, que le trae por aqui??!!

- Pues mire, vengo a decirle que mañana por la mañana a las ocho va a celebrarse una misa en el Pasaje Frigola nº14.

-Pasaje Frigola 14? Es a casa de Vd....

- si, claro

- Pero por qué Trias? que es esta historia de misas, ya se que se celebran misas

- Pues me parece que hay servicios de policia que no lo saben. I li vaig explicar el que havia passat.

-.Hombre, no es posible!

- Por esto le digo que si tenemos que seguir así le pido que de la orden de que mañana vengan a cogerme a mí...Ya estoy harto de que no me metan en la cárcel!

- Trias! Vd. es un exagerado!!!!

En tot cas hi havia complerta llibertat....hi havien capellans, masses i tot...L'embaixada de Suïssa era el nostre banquer....

Perquè continues les gestions en "egrin mateix" em va fer un passaport, tot escrit per ell, diguentli al seu secretari: Como se redacta esto?

Em penso que aquesta es la resposta més concreta a Pom Rague quan deia que Unió Democràtica no estava disposada a "overnar....no se si estava disposada a governar però va governar....perquè aquesta facilitat del gaven donada al Secretari General d'Unió Democràtica com a persona essencial del Govern per tot el que es feia en l'exterior...Perquè jo no tenia solsament contactes de caràcter religiós....No ho he dit i és una cosa molt interessant....La primera vegada que vaig arribar a París, un dels primers que va telefonar a l'hotel va ser l'Aragon. En aquell moment ell era director de Ce Soir, que era un diari de la nit dels comunistes. Arribo en el seu despatx i mai he estat rebut amb un muntatge d'aparell de grabació tal: Fotos etc....

-No, no, no, mon chère poète...."eclarations vervales toutes le que vous vomez, mais déclarations de M. Trias a exploiter pou le PC aucune.

En tout cas que ce soit au benefice de la Republique Espagnole.

- Vous avez raison....nous sommes très vicieux...nous journalistes....et nous communistes encore plus.....!!!!

Nosaltres, em penso, varem complir la missió que teniem en ~~aq~~ aquell moment. Varem fer el màxim que varem poguer per la canalla, perquè a mida que les forces franquistes anaven avançant s'anava ajuntant una quantitat de canalla....! Hi havia més de 300.000 nen refugiats a Catalunya en aquell moment.

Cal remarcar que aquí la gran abnegació del jovent qu'ens secundava: La Federació de Joves Cristians.

En aquest moment que ja tots els capellans estaven fora de la pressó i que ~~hi~~ estaven entrant cada cop més anarquistes, aquets nois varen continuar la seva feina ~~en~~ anant a la pressó....

Em penso que ja havia dit que una de les coses que varem obtenir en aquella època d'acabament de les persecucions religioses es que els capellans no tinguessin de fer servei d'armes...

Una de les coses més dramàtiques d'aquell temps va ser la gran fam que ~~es~~ va patir... a Catalunya no hi havia res... En el mercat de Gràcia només venien herbes, herbes del camp, i la gent les comprava!... era dramàtic veure a les dones que no tenien res per la canalla.

Això va ser lo que ens va motivar a crear el Comitè d'Ajuda als Infants de Catalunya a través de qual vaig entrar en contacte amb els quaquers... Jo havia viatjat molt, havia assistit a reunions, havia parlat a Suïssa, Bèlgica, França i a per tot recollia quantitats fabulosos de diners... En un moment donat vaig proposar que per contes de diners em donguessin mercaderies... menjà... però del cantó catòlic no hi havia ningú que estés preparat per portar a terme una acció de tanta embergadura...

Va ser en aquest moment que algú em va posar en contacte amb els quaquers que eren a Barcelona. La majoria eren anglesos i americans... Anaven i venien d'un cantó a l'altre sense que el govern d'en Franco i el Republicà tinguessin ni el més mínim inconvenient... tothom els hi tenia una confiança enorme perquè tothom sabia que no feien més que ajudar. Vaig entrar en contacte amb Miss Pai... una dona simpatiquíssima. En efecte, vaig donar les instruccions necessàries i al cap a d'un mes ja tenia vagons de llet condensada, vagons de sucre, d'oli de fetsge de bacallà... de tot el que necessitavem per la canalla...

I va ser aquesta relació amb els ~~aque~~ quaquers la que em va salvar la vida...

Jo anava a sortir de Barcelona a peu... El 17 de gener, em penso. Havíem tingut una darrera reunió en el ministeri de justícia amb en Bosch Gimpera, parlant de l'ajuda pels nens

que havia arribat a ser important... A part d'això ja casi tothom s'en havia anat...

El dia que jo em vaig disposar a sortir, els franquistes casi havien cercat Barcelona. Jo m'en anava a peu... ja era a la porta quan telefonen els quaquers dient-me que m'havia tornat boig, que m'en anés. Finalment em varen venir a buscar en cotxe. En el cotxe vaig trobar a n'en Serrahima i a n'en Ruiz de ~~Baray~~, el que havia sigut president de la Federació de Joves Cristians...

Hebrad

No puc assegurar-ho perquè era a les fosques, però em penso que els ultims controls eren franquistes... però quan varen veure papers quaquers ens varen deixar passar.

Els quaquers, doncs, ens varen deixar a tots tres a caldes, on estava instal·lada l'embaixada de França, abans d'anar-sen definitivament. Allà s'ens va afegir en Lligonya.

El 18 o 19 ens varem embarcar al torpeder francès "Siroco" amb l'embaixada... Varem ser bombardejats pels italians però varen mirar molt de no enfonsar-nos, per va ser només per fer una mica de por.

Al desembarcar amb en Serrahima, erem nosaltres dos.... ell, que havia substituït al Doctor Vila d'Abadal per ocupar-se de rebre els fons que arribaven a través del món pels capellans i monjes de Barcelona... i jo que em cuidava de la part diguem-ne política.... tots dos amb un contacte molt estret amb el Cardenal Vidal i Barraquer.... Al desembarcar, la primera cosa que varem fer és anar-nos a telègrafs. Li varem enviar un telegrama al Cardenal que deia:

MISSIÓ COMPLIDA
Josep M^a i Maurici

Era el final de la nostra activitat a Catalunya. El final de trenta-cinc anys de haver nescut i viscut a Catalunya... de tres anys de Guerra Civil.... El començament de la meua nova vida d'exilat

FI DE LA GUERRA CIVIL

III PART

Imma.- Després del telegrama al cardenal, que va ser el primer que va fer a l'arribar a França?

J.Mª.- Telefonar a Clara... llavors ja erem promessos. No havia tingut cap comunicació amb ella des del dia de Nadal...

Després, el primer que vaig fer ha de ser pendre el tren i anar-m'en a París amb una idea molt precisa... a Port Vendres, al baixar del barco jo vaig tenir l'impressió que l'ona de refugiats espanyols que passaria la frontera seria una cosa immensa i que ningú s'hi preparava... A Perpinyà vaig trovar els quaquers que estaban a l'aspectativa del que passava.

Una vegada a París vaig elaborar un informe. Clara tenia molt bones relacions amb en Sarraut, ministre de l'interior.

Eduard.- Sobre que era el raport?

J.Mª.- En aquest raport, jo deia d'una manera precisa que calia preveure que arribaria mitg millio d'espanyols entre els que hi havia 300.000 soldats. Jo deia que calia prevenir aquesta avalantxa, proposava no dislocar l'exercit, perque com que la guerra general jo veia clar que venia immediatament despres... Com fer allotjar tota aquesta gent?. Hi havia el projecte del canal del Mitgdia, entre els dos mars, projecte francès que fa molts anys que dura i que ningú a realitzat perque mai s'ha tingut una ma d'obra suficient per poguer-lo fer...

També hi havia un altre cosa a fer: Respectar totes les unitats formades de l'exercit i fer-els hi construir camps d'acolliment que podrien servir primer per ells pero que després servirien per gent vinguent del nord: belgues, holandessos i francesos que es refugiarien al "Midi" de la França escapen-se dels alemanys...

Això era pel gener del 1939, es a dir 8 mesos abans de la declaració de guerra i 18 mesos abans de l'exode...

Quan en Sarraut va llegir l'informe va cridar a la Clara i li va dir: "Clairette, ton cher ami travaille de chapeau"

Eduard.- que vol dir?

J. Mª.- que esta tocat de l'ala!...

... "C'est impensable... premier il n'y aura pas un demi million d'espagnols ~~qui~~ qui van a passer la frontiere... nous

../..

faissons le necessaire...

De totes maneres el vaig veure... quinze dies despres el trobava a Perpinyà amb tota l'abalanxa de gent que entrava...

El primer que vaig fer va ser anar a veure al cardenal Verdier amb qui varem acordar de crear el "Comité National Catholique d'Aide aux refugies d'Espagne"... ell volia posar el nom de "refugiés espagnols, jo, dels refugiats de la guerra d'Espanya... A Burdeos hi havia un comité d'ajuda als infants bascos... A Paris el cardenal verdier em va posar en contacte amb tothom Desseguida en Maritain, Mauriac, varen formar part del comité. El secretari general es un concejal actualment de l'ajuntament de Paris. El president de Grecia va donar el primer milió de francs... Desseguida ens varem equipar i cap a Perpinyà...

Eduard.- Una cosa que li volia preguntar abans, perque en Sarraut estava tan segur de que els refugiats espanyols no entrarien a França?

J. M.- Ah!, perque Petain va intentar negociar amb en Franco que l'exercit nacional s'aturaria en una linea determinada, em penso Figueres, per deixar una zona que seria una mena de parc natural per l'exercit republicà en vistes a unes negociacions futures... tot això vigilat pels francesos... com és natural Franco no va volguer ni sentir-ne parlar.

i Be, tornant al Comité National Catholique, amb el cardenal Verdier varem anantsen rapidament cap a Perpinyà on el bisbe ens va cedir un local magnific, immens... vaig trobar una bona col.laboració de la part de les germanes de la caritat, gracies a les 2000 que havia lograt salvar en temps de la persecució... varen comprendre molt be el que feia... deien que jo era "un rouge tres sympathique".

Clara va entrar en el circuit i ens va fer moltes emissions de radio.... d'aquesta forma el Comité National catholique desseguida va tenir una importancia considerable.

El delegat general era un xicot de 22 ó 23 anys amb el que jo treballava molt bé. En Serrahima i en Ruiz de ~~Barar~~ varen anar a organitzar la cosa a Burdeos, a la central. Jo em vaig quedar a Perpinyà.

... Entre la gent que arribava vaig anar pescant el meu equip, entre ells l'Ambrosi Carrion, aquest poeta que acaba de morir aquí Paris...

Teniem cinc camions, un stock de queviures formidable... A Paris tenia una secretaria molt efficient que em solucionava tots els problemes i aixis em permetia treballar directament en

.../...

Heland

els camps de concentració.

Nosaltres varem ser els primers en organitzant-se, els catòlics... Després varem convocar als comunistes i als quaquers...

Els francesos no tenien res preparat... el més extraordinari d'aquell moment és que l'exercit republicà creia que França els reberia amb els braços oberts... va ser per això que varen obeir totes les ordres... varen deixar les armes, varen seguir totes les indicacions, tots formats per unitats, fins trobar-se sobre la platja... on no hi havia res... els filferros de punxes els varen posar després...!!!

El primer que varen fer és posar als homes en els camps i enviar a dones i nanos als departaments... a través del bisbat de Perpinyà varem poder alertar a totes les diòcesis de França. A cada departament aixís varem poguer tenir delegats del Comité que mantenien un contacte estret amb París i Burdeus.

Una cosa que vull remarcar aquí es la gran dignitat d'aquets 600.000 homes, dones i nanos. Al cap de pocs dies d'estar allà vaig assistir a una cita que em va donar el prefecte dels Pirineus Orientals que estava desesperat per la manca de consideració de la gent del país perquè havia rebut protestes de que s'havien arrencat dues dotzenes de ceps de vinya... 23, exactament, 8 pollastres que van ser robats, 20 dotzenes d'ous i un burret que s'havien menjat... El prefecte em va cridar perquè parlés a la gent que havien posat la protesta:

- Si, però a mi em despedaçaran...

- No, perquè vosté els hi parlarà en català.

I en efecte, els hi vaig parlar com a delegat de la ma d'obra del Comité National Catholique:

- He llegit les vostres reclamacions. El que us puc dir és que han entrat 600.000 homes, 300.000 d'ells de l'exercit... Mai he tingut una admiració més gran per ningú... perquè 300.000 davant un burret que ha desaparegut... Vaig tenir un èxit... perquè molta gent va venir a oferir-se per ajudar-me.

Per un altre cantó, vaig lograr del Sagrat Cor de París que m'enviessin els llits de campanya que tenien per l'oració nocturna i aixís vaig poguer equipar un barco pels ferits.

Imma.9 Però quan la gent va arribar en els camps que hi havia? J.M.- Res, res, la platja pelada. La gent feia forats a la sorra, com tombes, per no tenir fred, doncs era el mes de gener... i ningú protestava...

Jo ho tinc de confessar, no em vaig preocupar per les necessitats espirituals de la gent ja que creia que en aquells moments hi havia coses més importants a fer... però els canonges de Perpinyà ja s'en van ben cuidar de fer-ho... El primer diumenge que tot estava una mica ordenat, vaig arribar al camp i em trobo amb un altar preparat... i que vaig veure!... Havien format un cor que tenia de cantar la missa... jo no conecia a la gran part de la gent, però un dels xicots que corria per allà

.../...

m'els anava describint: Aquest és del Sindicat Unic metal·lurgic de la FAI, aquell es de tal barriada de Barcelona, de la CNT... qui mes qui menys tenia al-menys un capellà sobre la consciència!! em va fer molta gracia, era molt bonic veurels cantar el kirie. Pero en fi, jo també en vaig fer de bestieses, entre altres. Resulta que entre grups d'Esquerra es varen passar els ultims arxius de la Generalitat que com es natural varen anar a parar en el camp amb la gent que els portava.

Eduard.- Quin camp?

J.M^a.- Argelès... La Generalitat em va demanar si els podia recuperar ja que tenia facilitat per entrar i sortir dels camps ... Vaig anar a veure al general encarregat i com que França encara no havia prèns cap decisió entre el govern de la Republica, en Franco, etc. no hi va haver problema, vaig poguer fer-ho. Quan els vaig tenir els vaig donar a n'en Bosch Gimpera, o sigui que van tornar en poder de la Generalitat...

Imma.9 Ah!, aquells son els arxius que es varen perdre...

J.M^a.- Si, mes tard... Justament un dia que em trobava a Paris el senyor Dubois, cap de gabinet d'en Serraut, ministre de l'interior, amb qui després vaig tenir bones relacions, em va telefonar dient-me que hi anés desseguida porque hi havia una cosa que li extranyava. Aquesta cosa, es que un senyor que no diré el nom porque no m'en recordo segur i coincideix amb varies persones que jo coneixia a l'epoca i em sabia molt greu equivocar-me... doncs em va dir que hi havia un senyor amb pasaport diplomatic del govern de la Republica Espanyola que havia demanat un visat per anar a Alemanya. Desseguida vaig pensar amb els arxius, doncs el senyor en qüestió era català. Desseguida li vaig dir a n'en Dubois que telefonés rapidament a la frontera amb Alemanya que no el deixessin pasar i que miressin be que portava en l'equipatge. En efecte, ja havia passat per Strasbourg, com que portava pasaport diplomatic va passar sense dificultat. Ens varen dir que anava molt carregat.

J.M Imma.9c I ara no seria possible retrobar-los?

J.M^a.- Jo ho he intentat ja... els meus arxius també els vaig confiar a l'ambaixada de França, pero amb l'ocupació de Paris varen ser presos i enviats a Alemanya... es posible que ara siguin a Madrid... La veritat és que m'els han buscat molt i mai s'ha trobat res.

Pero... cal que no ens anem del tema i tornem als primers moments de l'exili...

Cal dir, que en aquells moments vaig tenir un sentiment profund de pertanyer a la Peninsula Ibérica... de respecte considerable vers aquestes masses populars ibèriques de la seva valentia i sobretot dignitat, de conservació d'una esperança i de no posternar-se davant la fatalitat...

..//..

Una cosa molt important d'aquells primers moments va ser un sistema de contactes, una vegada coneguda la localització de dones i nens. Hi havia el problema dels homes que no sabien on era la seva família i viceversa. El sistema que varem pensar és feia a través d'Espanya!. Varem editar unes tarjetes especials en les que només dèmanevem que ens diguessin per exemple. Fulano de tal es troba a tal camp. I com ho saviem?, varem demanar tan als homes com a les dones que escriguessin a la seva família i que aquesta, per mitja de la tarjeta ens contestés a nosaltres. Però la gent no tenien diners... Varem conseguir un segell, que era la representació de la Republica tatxat per un timbre que deia "Refugies Espagnols" que l'anulava, o sigui, era gratuït. El fet estrany és que Espanya va acceptar el segell. Per fer tot això em va ajudar el general dels camps que era un senyor molt simpàtic... ens estimavem molt. Per aquest sistema varem poder reunir unes 45.000 famílies.

Imma.- En teniu encara de segells d'aquells?

J.M.- Si, una pila!. En aquella època en varen circular 1 ó 2 milions. Una de les coses que vaig conseguir fer veure als francesos és que era necessari fer sortir gent dels camps... que és necessitava ma d'obra. Si, si, desseguida em varen enviar uns monitors que feien uns petits examens doncs com es natural tothom volia saber fer de tot per tal de sortir.

El primer que varen demanar va ser pagesos.

Desseguida vaig obtenir el permis per la construcció d'un taller per examinar als obrers industrials però la declaració de la guerra m'ho va tirar enlaire. De totes maneres no vaig desesperar, vaig anar a veure a néen Negrin i a n'en Prieto que tenien molts quartos i vaig obtenir que em passessin cada mes una quantitat important per subvencionar el comitè i per poder continuar la feina de treure gent dels camps. Ho vaig obtenir.

Em varen fallar els monitors francesos però vaig trobar tècnics espanyols que em varen ajudar a examinar a la gent. La qüestió dels examens ho feia perquè pensava que si el primer personal que oferia a les indústries treballava bé, desseguida m'en demanarien més, en canvi al contrari no... Vaig establir un sistema de qualificacions que explicaré més tard.

Vaig instal·lar el taller al camp de Set Fonts, on vaig concentrar els obrers industrials i altres oficis com paletes. A un camp a prop de Carcassonne vaig concentrar els pagesos.

Una vegada conseguit el local, el permis i la crida que deia que és presentés tothom apte per un treball manual, sobre tot els que eren homes d'ofici no sabia encara com organitzaria la cosa... Era un fi de setmana i l'hi havia dit al cap del camp que començaria el dilluns... Vaig estar meditant a Tolosa i finalment vaig inventar les fitxes individuals. En aquestes fitxes hi havien les dades personals de cada un, les escoles per on havien passat, les empreses on havien treballat i l'ofici que declaraven.

../..

El dilluns a les 8 del matí començavem amb dues cues immenses!. Tenia 10 secretaris que feien les fitxes una a una. Per un cantó la cua dels oficis manuals, per l'altre la dels oficis industrials. A les 10 del matí mateix dilluns ja tenia l'equip d'engenkers trets també del camp que eren els que examinarien. També varen venir ingeniers de fora pero jo preferia els del camp porque sabien el que era etar tencat i feien mes esforços per alliberar els altres.

Com he dit abans, vaig establir un sistema de calificacions sobre 10. El 8 era el minim per ser colocats... Desseguida totes les empreses varen enviar els caps de personal... Jo pensava que tots es colocarien, fins hi tot les calificacions mes baixes, pero en el primer moment volia donar l'impressió que hi havia personal molt cualificat...

En aquets moments, tinc una cantitat d'anecdotes extraordinaries de totes classes... una entre mil... Ia gent, per tal de poguer sortir dels camps, moltes vegades ens volien fer passar be per bou ... Un dia arribo al taller i trobo una gran cua de gent fent un examen verbal per ser "ebarbeurs" del ferro. El monitor que examinava estava desesperat porque tothom li contestava la pregunta encare que moltes vegades veia que la gent semblava que no hi tenia entenia gaire... Jo desseguida em vaig imaginar el truco: els primers els hi explicaven les contestes als ultims... vaig estar escoltant per ella fins que en va pasar un que es veia que anava de gairell... El monitor li pregunta:

- les moles son totes iguals?

- ... no...

- quins noms tenen

- ... no ho se... ah!, si, mobils i fixes!

Jo ja vaig veure per on anava i li vaig dir:

- Si vos donguessin a polir una banyera quina mola agafariu, la movil o la fixa?

- la fixa!

- ~~hem!~~ home!, que no veieu que no hi enteneu res?! Com ho fariu, vos carregariu la banyera als hombros?. Si aneu a l'empresa i no sabeu fer el treball no sera solsament vos que perdereu, seran molts mes darrera vostre... si les empreses no poden tenir confiança en el nostre treball de selecció, tots quedaran en el camp o aniran a companyies de treballadors...

També tinc l'anecdota d'en Paulino Gomez, ministre de l'interior en el govern Negrin i precedents... Em truca, un dels pocs dies en que em trobava a Paris i em diu que te una cosa molt important per demanar-me.

- "Mira Sr. Trias, yo estoy viendo el esfuerzo que Ud. hace, que hacen todos nuestros compatriotas para servir a Francia,.. Hay que poner todo lo que podamos al servicio de Francia porque nos ha acogido... asi es que yo quiero trabajar, es que conoce algun trabajo?

../..

Jo vaig pensar el que podria fer un ministre i tot d'una s'em va ocarra... La major part d'empreses em demanaven una persona de prestigi que pogués servir de nexa d'unió entre la direcció i els treballadors espanyols que no parlaven francès. Llavors vaig explicar-li li vaig dir:

- Sabe hablar francès, claro, es ridículo preguntarlo...
- Vera ud. trias, vera ud., con toda franqueza, a penás se decir "guai"...

Els pagesos els vaig concentrar tots al camp de Brams, al costat de Carcassonne. Desseguida em vaig enterar que la cambra d'agricultura d'una regió, els Gers, demanava mitjers. Jo mateix vaig fer els examens, que eren orals doncs amb 3 minuts de conversa ja t'en adonaves si eren o no pagesos.

Tinc un mal record d'aquest camp... Un dia a l'anar cap allà em trobo a tots els homes formats a l'explanada central del camp i tot de cotxes amb senyors, senyores, nens... Vaig demanar que passava i em varen dir intentar entretenir. En definitiva, el prefecte, anant contra les ordres que jo tenia del general i del ministre de l'interior havia donat permis a les famílies de la regió per anar a triar els homes que'ls interessessin per ajudar-los, però sense contracte ni res, com a companyia de treballadors... Per triar-los els hi miraven la dentadura, els múscles, els tractaven exactament com besties... em vaig barrejar amb tothom, començant per les mateixes famílies i acabant pel prefecte, però vaig aconseguir que ho aturessin. Després, poc a poc vaig anar col·locant homes però amb contracte normal i corrent.

Imma.- Com ens podria resumir l'activitat del Comité National Catholique?

J.M.- Només us diré que del mes de setembre del 39 al maig del 40 varem col·locar, i col·locar vol dir treure del camp de concentració per anar a treballar normalment, a 72.000 homes.

Sobre tot, i més en els primers moments, varem poder col·locar pagesos amb contractes força bons... molt semblants als mitjers de casa nostra... Això no vol dir que trobi be el tracta del 50%, al contrari, el trobo indigne, però en aquelles condicions no es podia esperar més. A finals del maig 40 jo havia buidat quasi completament tot el que es podia considerar ma d'obra útil a França.

En aquell moment ens varem trobar el camp d'Argelès buit d'homes però ple de dones i canalla que havien anat treient dels refugis i que havien obtingut del ministeri de l'interior de tornar-los cap Espanya.

Nosaltres, el Comité, ajudats per altres organismes, entre ells els quaquers, varem obtenir que els trens fossin aturats a Perpinyà. O sigui que varen anar a parar un altre vegada a Argelès... Com que les empreses franceses continuaven demanant-ne gent va ser fàcil obtenir que la Hispano-Suïssa de Tarbes i Pau m'acceptés les dones... però i la canalla?... El que s'em va ocarre és

..//..

venir a Paris a trobar als quaquers... Desseguida varen estar d'acord amb fer colonies de nens... En aquest moment em va ajudar molt una noia danesa Helga Holbek que no era quaquer pero si molt proxima... La primera colonia de nens va ser a Toulouse... també ni va haver una important a prop del Tarn.

En aquest moment em varen cridar a Paris ja que començaba l'invasió de refugiats vinguent del nord... Holanda, Dinamarca, Belgica ja estaven invadides pels alemanys.

A Paris vaig organitzar l'acolliment amb l'experiencia que ja tenia va ser facil. Amb Clara varem inventar el "Secours National". Clara es va cuidar de les crides radiofoniques...

Nosaltres varem ser dels darrers que deixarem Paris... Jo tenia un cotxe per anar de camp en camp, amb un xofer base que m'acompanyaba a per tot. En els primers moviments d'exode cap el Sur em va demanar per anar-sen amb la seva familia a Toulouse; encare que no em feia cap favor vaig dir-li que s'en anés.

Clara va trocar al Touring Club per tal de trobar un altre xofer i va trobar un xicot que també volia marxar. El dia abans del previst per anar-nos, quan ja li havia donat diners per comprar gasolina i perque fes el necessari ve al meu despaitx i em torna las claus dient-me que ell no s'en anava., i com que no hi havia un altre remei vaig conduir jo... Pero al moment de marxar el cotxe no va funcionar i el varem tenir de lligar -lo arradera del cotxe de la meva secretaria que també marxava... Mes tard, a uns 50 km. de Paris un mecanic va trobar que algu havia tallat les dents del canvi de marxés...!

Amb dificultats, varem arribar a Burdeus on la radio va destinar a Clara a Toulouse, alla, varem trobar una carta del bisbe d'Aix, president en exercici del Comité National Catholique d'Aide aux réfugiés d'Espagne que em deia molt amablement "Mon cher fis, j'ai le regret de vous annoncer que nous avons decider d'arrêter les activités du Comité..."

En els ultims temps només viviem del suport de les organitzacions republicanes. En aquell moment teniem 2.000.000 de francs a la caixa que varen desaparèixer...

Es a dir que em vaig trobar sol i sense ni cinc centims, res... amb tota l'organització de Perpinyà, Toulouse, Montauban i cinc colonies d'infants...

Sortosament aquell va ser el temps del govern de Vichy i Clara va demanar la dimissió de la Radio. Com a indemnització li varen donar 500.000 francs que varen servir per pagar a tot el personal. També per aquell temps, els quequers s'havien instalat a Toulouse per tal de ajudar als refugiats del Nord i als jueus. S'havien instalat, a instancies del bisbe, i gracies a unes gestions meves al mateix bisbat... Pero junt amb els francesos, jueus, els espanyols també s'anaven arreglant cap a la regió de Toulouse. En aquells moments, en el sur hi havian uns 35 o 40 mil. Va ser un moment tragic i bonic per aquets espanyols doblement refugiats. Llavors, els quaquers em varen anomenar delegat perque em tornés a ocupar d'aquets assumtos.

La gent, els espanyols, tenien diners pero no els hi varen durar mes de tres mesos... Amb els quaquers varem estudiar el pagar els lloguers, pero varen preferir ocupar-se exclusivament de l'alimentació.

Per altre banda, tots els dirigents de les organitzacions espanyoles s'en havien anat cap a Mexic, Veneçuela, Argentina, etc. Abans d'anar-sen, el delegat del grup d'en Prieto em va passar un gran stock de roba, sobretot mantes per que les repartís... una cosa a dir és que cap organització religiosa es va volguer ocupar de la distribució d'aquets ben "rojos". Ho vaig haver de fer jo mateix. La cosa mes terrible per a mi fora la de calcular la miseria de la gent... uns si, altres no, uns mes i d'altres menys... fer un calcul d'edats, de situació...

Tinc anedotes tristes i desagradables, d'aquesta epoca... Amenaces perque no els hi pagava el llàguer... em varen retar amb un ganivet i tot.

... Tinc sempre en el pensament i en la consciencia l'imatge d'aquell catedratic de l'universitat de Madrid, molt amable, molt correcte, que mai havia demanat res pero que en aquell moment és trobava en una situació molt dificil doncs no tenia ni un centim per pagar la habitació d'una pensió on estava... com que la decisió general dels quaquers havia sigut ocupar-se del menjà, jo li vaig dir que de moment no podia fer res pero que si volia podia fer unes gestions especials... no va volguer de cap de les maneres, va dir que ja s'arreglaria, que'l perdonés... L'endemà el trobavem penjat en la seva habitació.

A partir d'aquest moment les coses havien empitjorat molt... feia temps que em voltaven pel cap idees... pensava que és podia organitzar algo en els pobles de França abandonats... amb Clara havien anat a visitar Puigceci, poblet rodejat de muralles del segle XII. Finalment, a la base de refugiats de totes classes vaig elaborar un projecte "Pour la renaissance des villages abandonés". Vaig presentar el projecte a la Central Quaker de Philadelphia, on varen quedar encantats... desseguida em varen anomenar delegat per aquesta qüestió vaig pensar que la millor politica era començar amb francesos... Pero això vaig entrar en contacte amb el delegat dels Lorraines a la regió on estavem (Tarn-Albi) i ens varen posar d'acord. Com que era una regió de fusta, varem pensar que el milllor seria crear una industria de mobles, i aixis ho varem fer. Varem crear la Société Cooperative Artisanale Lorraine, de la que vaig esser gerent. Varem habilitar uns tallers... Cada artesà tenia casa, un taller i un hort.

Els quaquers ens varem donar stocks de queviures. Clara i jo també ens varem instal·lar allà, en una casa magnifica, en deien la Maison du Bon Dieu, ja que sempre era oberta per tothom i Clara allà es va ocupar de totes les qüestions socials...

Imma.- Com va anar tirant Puigceci?

Josep M.- De fet encare dura perque encare resten dues families alla. El que si es va acabar va ser la Societat Cooperativa per donar pas a un altre realització per l'estil Oena, el poble dels espanyols, millor catalans, doncs d'espanyol només hi havia un.

..//..

Com vos deia, només a Toulouse hi havien 35 mil espanyols a l'època ... El Nadal de l'any 40 va ser un nadal molt difícil per tothom. Jo vaig pensar que podriem intentar fer els reis als nens, que segurament no en tindrien... Vaig començar a donar veus per veure si havia dibuixants, fabricants de juguines... I vaig trobar tot una colla de catalans i un malagueny excel·lent dibuixant. Varem començar a posant-se, a les zaves del secours quaquè i varem començar a fer tota classe de juguetes en fusta. Varem inventar alguns d'extraordinaris. Varem fer l'arribada dels reis a Toulouse vinguent de Barcelona... el 6 de gener del 41... uns quants francesos varen fer de patges... La canalla estava entusiasmada... D'aquí va neixer l'equip de Pena...

El prefecte un dia em va cridar i em va dir: M. Trias, vous avez fait quelque chose d'extraordinaire pour les français, maintenant il faut que vous fassiez quelque chose pour les espagnols...

Vaig tenir totes les facilitats.... Vaig agafar aquest equip del que vos he parlat, mes una família de pagesos i una de paletes, per refer les cases. Així va neixer la fàbrica de juguines de Pena. A Puigceci es varen instal·lar 27 famílies i a Pena 32.

Eduard.- I les juguines es venien durant la guerra?

J.Mª.- I tant si es vanien... no hi havia res més.

Imma.- Quand temps va durar la fàbrica de Pena...

J.Mª.- Oh!, fins ben acabada la guerra... El que passa és que una vegada posat en marxa ho vaig deixar perquè ja se sap amb aquestes coses sempre hi ha problemes i disgustos... Jo hagués volgut que continués... però hi ha una frase d'en Benavente que empenso que diu... "El pasado, concluido y guardado..." que és el que no faig ara explicant totes aquestes coses!!.

Però en el fons de la meua idea de Pena i Puigceci hi havia la situació.... Cada poblet estava situat al extrem d'un gran bosc...hi havia una llei alemanya que deia que els homes que treballessin en els boscos no serien enviats en companyies de treballadors a Alemanya.... Així que el bosc, a més de ser un lloc per guanyar-se la vida representava una salvació dels alemanys.

Donat que comprava molta fusta pels mobles i pels juguets desseguida vaig tenir entrada a tots els explotants de la comarca que poc a poc em varen començar a demanar espanyols per treballar... Per aquell bosc varen passar uns 40.000 espanyols, que no tots varen anar-hi a través meu, però deu ni do... Inclús la gent que no servia per a res, que no eren prou forts per treballar al bosc els vaig emplear en allà per recollir glans, castanyes, pinyons....

Però va arribar un moment que els alemanys, al veure que per la força no anava gent a Alemanya, que hi havia trucs, com el de treballar al bosc, varen intentar de fer-los-hi anar per convenció.

Es en aquest moment que es plaça aquell incident....

Un dia, em telefona el cap de les Companyies de Treballadors de boscos del Tarn per dir-me que l'endemà al matí serà necessari que tot el personal, tot, no anés a treballar perquè hi havia una cosa molt important...No volia dir-mo...Al final m'ho va dir.... Venia el Delegat del "ervei" obligatori Aleman i volia que tots els espanyols que depenien de les companyies de treballadors estessin presents.. Vaig dir-li si tenia inconvenient que jo també hi anés i em va contestar que no mentres ~~em~~ em barregeu amb tot el paquet...i així ho vaig fer....

En una gran sala del cuartel, formats, erem 700 o 800 homes, miserablement vestits i miserablement alimentats.... Devant, unes llargues taules amb una gran quantitat de botes, guerreres, vestits, impermeables, tot el que podia tentar... També hi havia unes quantes noies alemanes assentades davant una màquina d'escriure.

Arriba un oficial aleman, amb el seu bastó a la mà i diu:

- Buenos días amigos!!!....Estoy contento de veros porque sois compañeros de mucho tiempo...yo he hecho la guerra de España como vosotros en el frente de Aragón a vuestro lado, con vosotros...perdi un hijo en este frente...si, soy de los vuestros y quizás incluso algunos me conocéis, soy Otto.... Me da rabia ver como os tratan estos franquistas que han perdido.... ver en la miseria que estais, que os tratan como esclavos...y pensar que os necesitamos en Alemania...Si, ya se, lo que pensais de Alemania, pero la realidad es que ha ganado la guerra...Si venis a Alemania 6 meses os damos un pasaporte para volver a España limpios de polvo y paja...garantizada vuestra seguridad por Alemania... venid y en vez de perder vuestro tiempo en este país de miseria os volveis, como hombres que sois a "España....etc....". I yo no penseis que voy a forzaros....ahí estan esas niñas para quien quiera inscribirse....despues coged de estas mesas todo lo que queráis...

Va estar una hora i mitja assejant. Va rebaixar el temps a 3 mesos, després a un....Cap dels 700 homes va fer un gestó...no es varen ni moure...Es una cosa extraordinària de la seva part perquè jo sabia molt bé la misèria en que estaven...

El fulano estava boig de ràbia perquè no hi podia fer res.

Imma.- Però qui era aquest senyor?

Josep M^a.- Era un d'aquells elements dels que ja vos havia parlat. És per ell que vaig arribar a trobar l'entrellat de l'història que s'hem escapava....Quan després de la guerra del 14-18 el Baró de Kennig i els seus espies pistolers a la Costa Brava es varen trobar presos en una ratonera sense sapiguer on anar es varen anar a oferir a n'en Barret, cap de la Patronal però no els va acceptar....al poc d'un temps el mataven...Després aquests mateixos debien anar-se a oferir al Sindicat únic de la FAI...Ja ho va dir ben clar l'Otto: "Hace 30 años que soy uno de los vuestros...he pasado 30 años en Barcelona...."

Eduard.-Així que podriem dir que eren una mena de mercenaris....

Josep M^a.- Si, però alemanys....segurament espies de l'Estat Major.

..//..

I jo crec que varen ser ells els que varen evitar que el poble català es mobilitzes...així varen evitar l'avanc cap al Nord.... Quan la Generalitat va decretar la mobilització la FAI desseguida s'hi va oposar i va demanar la participació al Govern i el control de la Concilleria de defensa....amb això vull posar clar que no acuso a la FAI en si sino a possibles infiltracions....Lo que no és possible és que la Generalitat no ho sapigues....Estic content de que en aquells moments UDC votes contra la participació dels anarquistes al Govern....Perque va servir una traició no solsament contra Catalunya sino contra tot el conjunt dels pobles iberics i als bascos sobretot. Això es greu però cal que quedi consignat....Ja se que quan s'estudia a fons hi hauran herois que ja no ho seran tant....

Acabem amb la guerra general porque ja poca cosa queda....vaig continuar sent delegat quaker, adduc duren l'ocupació de la Zona Sud. En aquesta època hi han molts incidents porque els quakers varien jugar fort amb la qüestió dels jueus, i jo amb ells. Estic segur que els alemanys sabien que feiem el possible per salvar jueus. Jo vaig esser un dels delegats quakers acceptat pels alemanys per portar aliments als presos, casi tots jueus que passaven per l'estació de Toulouse amb tren cap al crematori, segurament....

Vaig estar pensant en algun sistema de fer un servei en aquesta gentla transmissió de missatges importants...Als primers dies tothom ens parlava de cop(eram 4) i no és tenia de notar porque nosaltres no teniem el dret de parlar. Ens varem organitzar i els hi varem dir com varem poguer que calia establir un ordre per grau d'urgència, que és posessin d'acord abans i que ens parlessin un a un....A partir del primer dia ja havia corregut, no se com ...al segon dia ja tothom estava preparat% Nom, Adreça, Missatge i Firma.

Imma De paraule? I vostè s'en podia enrecordar?

Josep M^a.- Jo no tinc memoria i mai vaig oblidar res.....

Imma.- Quans missatges recollia per dia?

Josep M^a.- 20 ó 25 cada un de nosaltres. Agafabem els missatges i sense dir-nos res ens en anavem corrents cap a la delegació on ens esperaven tres secretaries mecanografes i ta ta ta ta ta.... com si descapdellèssim un fil...despres ens en anavem a dormir....

Eduard.- Cada dia?

Josep M^a.- No... dues vegades per semana.

Eduard.- Quin tipus de missatges eren?

Josep M^a.- Segurament per advertir a la gent de que no anessin a tal o tal lloc....tots eren en clau: La glace est brisée; l'oiseaux s'est échappé. Les firmes eren totes relatives.

Imma.- A l'hora de la lliberació a on era?

Josep M^a.- Erem amb Clara i les nenes a Puycelci. Quan varem saber que la zona sud era alliberada ens en varem anar desseguida cap a Toulouse, doncs Clara tenia de pendre posició de la radio. Els maquis que havien anat trobant ens havien avisat que no anessim més enllà porque encara hi havien columnes alemanes pel sector. En efecte en varem trobar una que ens va requisar el camió ...però l'oficial que manava la companyia ens el va tornar i no ens va molestar, porque jo m'havia presentat com delegat quaker i en ell li havien salvat la vida els quakers en la guerra del 14-18.

I aquí comença la nova vida ja que les altres anècdotes de la lliberació no incideixen d'una manera plena dins la meua vida .

!!//..

En aquesta etapa passo de Delegat quaker a fundador del Secours Catholique International.

Des de que a l'any 38 havia vist morir de fam molts nens a Catalunya i a dones tirar-se sota un tren perquè la Guardia Civil els hi volia pendre un kilo de patates....havia vist la miseria de les guerres sobre tot per la canalla. En el any 38 vaig creure molt mes important crear el comité catolic d'ajuda als infants de Catalunya que preocuparme d'obrir esglesies. Aixó va donar una orientació definitiva a la meva vida. Havia creat el Comité National Catholique....pensava que si els quakers que eren 300000 repartits pel mon podien fer l'enorme treball que feien, nosaltres, els catolics que erem 500.000.000 no teniem perdó de "eu si no feiem res.... Vaig estar nou anys preparant-ho...vaig pensar, vaig parlar....dos clergues, he sapigut desres que s'em varen volguer apoderar de l'idea....fins que un dia em va cridar a Perpinyà ~~per~~ Toulouse l'arquebisbe Salièges per dir-me que era necessari crear el Secours International Catholique amb la maxima urgencia possible. Varem establir que el Secours seria laic i Internacional; que funcionaria dos anys segons el seu propi criteri i que despres d'aquest periode demaneria el criteri al Vaticà.

L'arquebisbe Salièges em va demanar que jo fos el Director General del Secours, cosa a la que em vaig oposar amb totes les meves forces. Li vaig dir: "si je prends la place de directeur, dans un année je serai crucifié". Ell amb un somriure em va contestar: " Je crois savoir, mon enfant, qu'avant toi il y a eu quelqu'un qui a été crucifié" vaig acceptar i al cap de 15 mesos va succeir....

Abans de la lliberació de la zona nord ja estavem en marxa. Havien construït habitacions al costat dels poblets cremats pels alemanys.... En aquell moment va venir amb nosaltres gran cantitat de gent jove, va ser un moment d'un entusiasme fantastic....En aquesta primera època els millions varen caure....El Secours era acceptat com una cosa necessaria per totes les organitzacions.

A Normandia el desembarc va ser pel Juny i pel juliol ja tot estava en marxa....perque els alemanys varen fer molt mal però els americans.... Seguiennla tecnica de buidar hi haguès o no gent, fossin francesos o alemanys....Actuaven com automates...Varen bombardejar quan els alemanys ja s'en havien anat...

Nosaltres varem ser els primers civils que varem passar per la ruta triomfal que encara no estava marcada...

Aquella va ser una època molt dolenta per a mi....Tenia a Clara a l'hospital a les portes de la mort....Nioure a Toulouse a casa del meu germà perquè tenia de començar el "patxillerat"...Claire a Purcell amb en Lligonya i la que despres va ser la dona del meu germà.. Claire llavors tenia un any.

Però varem continuar treballant per tal de tirar les coses endavant. Un dia el Comité Provisional del Secours em va suggerir d'anomenar un Director adjunt per cuidar-se de la Secció Francesa...va ser la primera impressió de que les coses no marxaven.... En el Comité de Paris hi havia entrat gent molt important però molt diferent de quan l'havia conegut....era molt diferent la linea de Paris i la de Toulouse...

91
En Maritain era ambaixador de França al Vaticà....ja només podia veure directament.....ja tenia a junt.... En Shumam ja no era el jove leader de la Jeune République....El MRP, partit que considerava molt interessant perquè tenia una trajectòria molt semblant a l'Unió Democràtica havia canviat molt per no tenir el coratge de dir NO.... El Governador MRP de Madagascar te 30.000 malagaches a la consciència....

Imma.- D'un punt de vista internacional amb qui tenia contactes el Secours?

Josep M^a. J. havia pres contacte amb belgues, holandesos, suïssos, anglesos, i quakers americans.

El Setembre del 45, quan ja estavem mal instalats a París vaig anar a fer un viatge a través de tots els nostres camps de la talla per anarme despedint de tota la gent que coneixia. Al tornar a París vaig trobar-me una convocatòria pel cap de dos dies al Secours.....

Vaig telefonar a tothom però tots em deien: On se verra demain.... L'endemà, en una reunió em diuen que ha rebut una carta del Vaticà firmada per Mgr. MONTINI en la qual dona la Benedicció Pontifical al Secours....però que considera prematur parlar de Secours International...que només és un consell però que considera millor el nom de Secours Catholique Français....

Vaig dimitir....

El Secours Catholique International era el fi de la meua vida....em vaig quedar en la més absoluta misèria....Jo havia anat pagant dels meus diners totes les despeses, el Secours em devia 100000 FF.... Mai els he pogut recuperar.

Eduard.- Existeix encara el Secours Catholique?

Josep M^a.- Molt bona pregunta.... Entre la molta gent amb qui havia consultat, al principi la meua idea del Secours hi havia l'abbé

Rodlain? Rodin qui m'havia dit que era una cosa que no li interessava.... De totes maneres va volguer-se quedar el dossier del projecte.... Aquella nit mateix marxava cap a Roma per veure al Papa per explicar-li els projectes que tenia de cara als presoners de guerra...El papa li va dir que els presoners eren ahir, que la reina d'avui era de preocupar-se de la misèria... Sense dubtar un instant, l'abbé Rodin treu de la seva cartera el MEU dossier del Secours International.. A partir d'aquest moment l'abbé Rodin ja tots els possibles per recuperar aquesta cosa que no li interessava en absolut, fins arribar a ser Secretari General... Podria explicar-vos nombroses anècdotes de l'abbé que ara ja es Monsenyor relacionades amb mi i amb la meua esposa de qui he intentat explotar al màxim la seva categoria de periodista, però acabaré amb unes paraules d'ell, mateix, pronunciades en un dels luxosos salons que te actualment el SECOURS CATHOLIQUE FRANÇAIS a la Rue de Bac:

"Je viens de chez le Saint Père qui m'a reçu- i donant uns passos endavant va dir- voici la charité en marche.